

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Jana Hofmanová

Partner Abuse

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a že jsem všechny použité informační zdroje uvedla v seznamu literatury.

V Olomouci dne 13. 4. 2017

.....

Poděkování

Tímto chci poděkovat paní PhDr. Kamile Holásková, PhD. za odborné vedení, pomoc a cenné rady při psaní této práce.

Obsah

ÚVOD	5
I. TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1 Teorie o agresivitě.....	7
1.1 Agresivní chování	7
1.2 Syndrom týrané ženy.....	8
1.3 Posttraumatická stresová porucha	9
1.4 Naučená bezmocnost.....	10
1.5 Stalking	11
1.6 Syndrom CAN – Child Abuse and Neglect.....	11
1.7 Syndrom EAN – Elder Abuse and Neglect	12
2 Domácí násilí.....	13
2.1 Definice domácího násilí.....	13
2.2 Znaky domácího násilí	13
2.3 Formy domácího násilí.....	14
2.4 Příčiny domácího násilí	18
2.5 Fáze domácího násilí.....	19
2.6 Rizikové faktory	20
3 Partnerské násilí	22
3.1 Pachatelé partnerského násilí	22
3.2 Oběti partnerského násilí.....	25
3.3 Důsledky partnerského násilí	27
3.4 Pomoc.....	28
II. PRAKTICKÁ ČÁST.....	30
4 Výzkum.....	31
4.1 Výzkumný problém.....	31
4.2 Cíl výzkumu	31
4.3 Výzkumné otázky.....	31
4.4 Metoda výzkumu	32
4.5 Výzkumný vzorek	34
5 Výsledky výzkumu	35
6 Diskuze	43
ZÁVĚR.....	46
LITERATURA	47
SEZNAM TABULEK.....	50
SEZNAM GRAFŮ.....	51

ÚVOD

Za téma své bakalářské práce jsem si vybrala problematiku partnerského násilí, která úzce souvisí s domácím násilím. K této volbě mě vedla především zkušenost s partnerským násilím mezi mými přáteli. Jen při pouhém svědectví jsem pocítila strach o blízkou osobu a zároveň úplnou bezmoc. Tato zkušenost ve mně zanechala nepříjemné vzpomínky, proto je pro mě naprosto nepředstavitelné, co zažívají oběti domácího nebo partnerského násilí.

Fenomén násilí na ženách se dostává do popředí zájmu společnosti zhruba posledních čtyřicet let. Většina lidí si za tu dobu uvědomila vážnost tohoto celosvětového problému, o čemž svědčí i nynější propracovaná legislativa na ochranu obětí domácího násilí. Avšak nebylo tomu tak vždy. Žena byla v minulosti považována za majetek muže, se kterým mohl nakládat, jak uznal za vhodné a nikdo se nad případnými zraněními žen nepozastavoval. Doba pokročila a díky snaze různých hnutí za práva žen se situace výrazně zlepšila.

I přes to, že je v dnešní době domácí násilí ve společnosti velmi diskutované téma, spousta lidí častokrát neví, jak se při setkání s jakoukoli formou násilí mezi partnery chovat. Běžně se stává, že ani nejbližší okolí partnerů netuší, nebo raději ani tušit nechtějí, že mezi nimi dochází k násilí. Je proto nutné znát tuto problematiku a nezavírat před ní oči, protože se může stát, že díky všímavosti a nelhostejnosti můžeme někomu zachránit život.

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat násilí mezi partnery a všechny jeho specifika, včetně problematiky pachatelů a obětí a jejich vzájemného vztahu. Bakalářská práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se budu zabývat teorií agresivity, která je důležitá pro lepší pochopení dané problematiky. Stručně v této kapitole vymezím i psychické důsledky násilí na obětech, jako je syndrom týrané ženy nebo posttraumatická stresová porucha. Jelikož násilí nesouvisí pouze s partnery samotnými, ale může se týkat i jiných osob jako jsou děti nebo senioři, zaměřím se i na syndrom CAN a EAN. Druhá kapitola orientovaná na domácí násilí obsahuje znaky, druhy, příčiny a fáze domácího násilí, včetně rizikových faktorů. Ve třetí kapitole objasním problematiku partnerského násilí, také násilných osob a osob ohrožených násilím. Na závěr této kapitoly zmíním další důsledky partnerského násilí a pomoc obětem.

Cílem praktické části je zjistit povědomí mužů a žen ohledně problematiky partnerského násilí a srovnat je. Pro tento účel byla vybrána anketa obsahující sedm otázek zaměřených na násilí mezi partnery.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Teorie o agresivitě

1.1 Agresivní chování

Téměř každý den dochází ve společnosti k projevům agresivního chování, které zahrnuje ubližování si lidí navzájem. Toto chování je považováno za porušování morálních norem (Čermák, 1998). Pro pochopení agresivního chování je nutné si vymežit agresi a agresivitu.

„Agrese (z lat. Aggressio) znamená výpad, útok – jednání, jímž se projevuje násilí vůči některému objektu, nebo nepřátelství a útočnost s výrazným záměrem ublížit.“ (Martínek, 2015, s. 9). Objektem agrese nemusí být pouze člověk, ale i zvíře nebo předmět stojící v cestě k uspokojení potřeby (Dařílek, 2013).

Agrese může být také chápána jako reakce na ohrožení, nebo omezení člověka, který v první řadě směřuje agresi proti druhým osobám. V opačném případě může jedinec obrátit agresi sám proti sobě, takové chování může skončit i sebevraždou (Geist, 2000). Člověk je schopen agresi potlačit, což může vést k podrážděnosti, popřípadě dlouhodobým psychosomatickým poruchám (Hartl, Hartlová, 2015).

Čermák pojímá agresi jako: *„násilné narušení práv jiného člověka, jako ofenzivní jednání nebo proceduru, ale také jako asertivní jednání“* (Čermák, 1998, s. 9). Zdůrazňuje pozitivní funkci agrese zahrnující chování, které není nutně agresivní a které je nutné k přežití člověka. Dle Konrada Lorenze (in Vaničková, Hadj-Moussová, 1995) představuje agrese vrozený instinkt k zachování života, který zajišťuje přežití silnějších jedinců a zdravý vývoj celého druhu. Touto teorií navazuje na Darwinovu teorii přirozeného výběru.

Dle zdrojů, které agresi vyvolávají, Moyer (in Čermák, 1998) definoval druhy agrese. I přesto, že vychází z chování zvířat, je toto dělení platné i pro lidskou agresi.

- 1) Predátorská agrese – probíhá mezi silnějším a slabším jedincem, u zvířat jde o typický útok mířený na zajištění potravy.
- 2) Agrese mezi samci – vede k hierarchii nadřazeného dominantního jedince a podřízených členů skupiny.
- 3) Agrese vyvolaná strachem – je způsobena nebezpečnou situací, jedinec se nachází v nebezpečí.
- 4) Dráždivá agrese – nastává v případě, kdy jedinec nemá uspokojené potřeby, např. hlad, únava, a dochází k frustraci.

- 5) Mateřská agrese – používána matkou k ochraně svého mláděte.
- 6) Sexuální agrese – sloužící k uspokojení sexuálních potřeb.
- 7) Agrese jako obrana teritoria – nastává v případě narušení vymezeného území.

Na základě tohoto dělení Meloy (in Čermák, 1998) rozděluje agresi na afektivní a predátorskou. Predátorská agrese je zaměřena na zajištění potravy. Afektivní agrese se nejčastěji projevuje jako násilí mezi lidmi. Zahrnuje všechny ostatní druhy agrese.

Agrese se může projevovat verbálně nebo fyzicky. Je důležité rozlišovat přímé a nepřímé druhy agrese. V případě fyzické agrese může být jedinec napaden přímo, např. udeřením, kopnutím, nebo nepřímo, např. ničením jeho majetku. Verbální přímá agrese se může projevit jako vyhrožování, nadávky. Naopak u verbální nepřímé se může jednat o pomluvy (Čermák, 1998).

„Agresivita (z lat. Aggressivus) znamená útočnost, postoj, nebo vnitřní pohotovost k agresi.“ (Martínek, 2015, s. 10). Můžeme ji chápat i jako tendenci k napadání, nebo také jako bojovnou povahu, která žene jedince k uspokojování svých životních potřeb (Sillamy, 2001).

Atkinsonová vnímá agresivitu jako reakci na znemožnění dosažení cíle nebo uspokojení potřeb. V takovém případě člověk směřuje své chování proti objektu nebo osobě, která je příčinou frustrace s cílem poškodit ji. Někdy však není možné vybití zlosti proti zdroji frustrace, např. proto, že je příliš silný a útok na něj by byl nebezpečný. Proto si člověk hledá jiný objekt, obvykle nevinnou osobu, na kterou zaútočí (Atkinson, 2003).

Agresivita je v životě člověka nepostradatelnou, jinak by člověk ve společnosti neměl šanci na přežití. Každý člověk je však vybaven různou mírou agresivity. Člověk s vysokou mírou agresivity reaguje na běžné podněty nadměrně agresivně, přestože jiný by takový podnět přešel bez nějaké zvláštní reakce. Naopak člověk s nízkou mírou agresivity je schopen ve vypjatých situacích jednat s rozvahou a klidem (Martínek, 2015).

1.2 Syndrom týrané ženy

S domácím násilím je běžně spojován pojem syndrom týrané osoby. Jelikož je v 95% obětí domácího násilí žena, běžně se užívá pojem syndrom týrané ženy. První popsala syndrom týrané ženy Lenore Walkerová v 70. letech minulého století jako souhrn specifických důsledků zneužívání a týraní, kdy je ženě opakovaně ubližováno fyzicky i psychicky. Obětí důsledkem násilí ztrácí schopnost efektivně reagovat na násilí, které je páčáno na její osobě. Syndrom

týrané ženy se může projevit jako posttraumatická stresová porucha nebo naučená bezmocnost, viz. níže. Mezi další symptomy patří sebezničující reakce, které se projevují popíráním viny agresora a vážnosti situace, bagatelizace následků a odmítání možnosti záchrany (Ševčík, Špatenková, 2011). Ve vážných případech se může objevit disociační porucha identity, která spočívá ve vytvoření si více osobností v jednom jedinci. Jde o obranný mechanismus, který jedinci pomáhá vyrovnat se s traumaty, které zažívá (Atkinson, 2003).

Žena ve většině případů není schopna od násilného partnera odejít. Může to být z důvodu zachování úplné rodiny, ekonomické závislosti na partnerovi nebo strachu z partnera, který ji vyhrožuje napadením či zabitím v případě jejího odchodu. Typické je sebeobviňování, že za násilí žena může sama, dokonce násilné chování svého partnera omlouvá a věří, že se partner změní a násilí se už nebude opakovat (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

Syndrom týrané ženy sehrál v minulosti roli v soudních jednáních, kdy ženy po mnoha letech týrání zabily svého partnera. Tehdy na základě diagnostikování syndromu týrané ženy byly ženy zproštěny obžaloby. Nyní zproštění viny pouze na základě konstatování syndromu týrané ženy/osoby není možné (<http://www.psychologon.cz/component/content/article/277-syndrom-tyrane-osoby>).

1.3 Posttraumatická stresová porucha

Pojem posttraumatická stresová porucha, dále jen PTSP, se používá od roku 1968, a vyjadřuje všechny poruchy dříve označované jako důsledky traumatické zkušenosti, např. syndrom koncentračního tábora. Z lékařského a psychologického hlediska spadá do úzkostných nebo neurotických poruch (<http://www.spektrumzdravi.cz/ptsd-neboli-posttraumaticka-stresova-porucha>). Jedná se tedy o poruchu, kterou vyvolal těžký stresující zážitek, jako je psychické, fyzické nebo sexuální násilí, týrání, znásilnění apod. Mezi typické příznaky patří znovuprožívání stresu tzv. „flashbacky“. Postiženého uvádí do úzkostných stavů i situace, které mu určitým způsobem připomínají prožité trauma (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008). Dalšími příznaky jsou: *„pocity otupělosti vůči okolí, pocit odcizení se lidem a snížení zájmu o aktivity, jež jedinec předtím vykonával“* (Atkinson, 2003, s. 494).

Člověk trpící PTSP se nevyhýbá pouze situacím připomínající mu prožité trauma, ale i rozhovorům o traumatu, filmům nebo knihám s podobnou tematikou. Postižený také potlačuje

vtíravé vzpomínky na trauma, ty se však stále vracejí a postižený tak neustále svádí boj sám se sebou. Na základě snahy vytěsnit trauma může dojít ke ztrátě některých vzpomínek. Nezřídka se objevuje neochota postiženého projevovat své emoce ve vztahu k druhým, má neustálý strach, že ho někdo zradí. Nepřetržitě očekává, že se stane něco zlého, s tím souvisí i neustálá pohotovost organismu projevující se napětím a lekavostí. Nedůvěřivost může vést až k úplné izolaci od lidí (<http://www.spektrumzdravi.cz/ptsd-neboli-posttraumaticka-stresova-porucha>).

PTSP se může objevit ihned po prožití stresové situace, nebo s odstupem týdnů až roků. Obvykle trvá delší dobu, než příznaky u postiženého odezní. Dle výzkumu Foa a Riggse z roku 1995 (in Atkinson, 2003) zaměřeného na znásilněné ženy vyplývá, že u 95% z nich se objevily vážné příznaky PTSP. Po třech měsících od znásilnění vykazovalo stejné příznaky 50% žen, po pěti letech příznaky přetrvávaly u čtvrtiny žen.

1.4 Naučená bezmocnost

Termín naučená bezmocnost označuje stav objevující se u obětí partnerského násilí, který spočívá v pasivitě oběti. Příčinou jsou časté neúspěšné pokusy opustit násilného partnera, nebo selhání systému, který měl oběti pomoci. Oběť tak získává přesvědčení, že žádné její jednání nevede k zlepšení situace, tedy ukončení násilí, proto všechny další pokusy o nápravu vzdá a naučí se v násilném prostředí žít (Ševčík, Špatenková, 2011).

Oběti se často uzavřou do sebe a nereagují vůči okolnímu světu. Typické jsou pocity bezmocnosti, beznaděje a strachu z násilného partnera (Atkinson, 2003). Ve většině případů domácího násilí je ohrožená osoba naprosto oddaná agresorovi a ztrácí pod jeho vlivem pojem o realitě. Proto oběť není schopna vyhledat pomoc (Ševčík, Špatenková, 2011).

V souvislosti s partnerským násilím se u obětí může objevit tzv. stockholmský syndrom. Ten spočívá ve vytvoření emocionálního pouta mezi násilníkem a obětí. Oběť snahou chránit svůj život se identifikuje s jednáním násilné osoby a podvědomě se mu snaží zavděčit (Voňková, Spoustová, 2008).

1.5 Stalking

Pronásledování, neboli stalking, můžeme vymezit jako zlovolné obtěžující chování, zahrnující pozorování, sledování, vyhrožování, ničení osobního majetku apod., které u oběti vyvolává pocity strachu, úzkosti, deprese. Nezřídka oběť pronásledování musí změnit trvalé bydliště nebo zaměstnání (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

V 50% případech pronásledování je pachatelem bývalý partner oběti, jedná se o tzv. *ex partner stalking*. Ten mnohdy nastává po oddělení partnerů, mezi kterými probíhalo domácí násilí. Agresor sice s obětí již nadále nežije, ale neustále se snaží získat totální kontrolu nad jejím životem. Takové jednání pronásledovanou oběť poškozují jak na duševním, tak i tělesném zdraví, v extrémních případech může ohrožovat její život (Čírtková, 2008).

V mnohých případech stalker obtěžuje i rodinu oběti, přátele a známé, popřípadě i nového partnera nebo partnerku oběti za účelem oběť poškodit nebo pošpinit její pověst. Pronásledování se pak stává hlavním tématem a závažným problémem v novém vztahu. Nezřídka se stalker uchyluje k pomluvám u nadřízených a kolegů v práci oběti, čímž jí může úplně zničit pracovní kariéru (Buskotte, 2008).

1.6 Syndrom CAN – Child Abuse and Neglect

Jedno z největších nebezpečí pro dítě představuje jeho týrání, zneužívání a zanedbávání, především ze strany jeho rodičů. Takové jednání ubližuje dítěti po všech stránkách a může v nejhorším případě skončit jeho smrtí. Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte je výsledkem tohoto úmyslného jednání a objevuje se převážně v nefunkčních rodinách (Dunovský, Dytrych, Matějček, 1995).

Mezi nejzávažnější formy týrání a zneužívání patří tělesné týrání, citové týrání, sexuální zneužívání, zanedbávání. Všechny tyto formy poškozují dítě jak po stránce fyzické, tak i psychické, ohrožují dítě na zdraví a zdravém vývoji jeho osobnosti a chování, které se může negativně promítnout do schopnosti navazovat mezilidské vztahy v dospělosti (Vaničková, Hadj-Mousová, 1995). Mezi méně známé formy syndromu CAN patří systémové týrání, kterého se dopouští systém, který má primárně dítě chránit, např. policie, orgány sociálně – právní ochrany dětí, soud. O systémové týrání jde v případě nadbytečně zatěžujícího jednání dítěte s orgány, například při policejním výslechu. Dalším méně známým typem je organizované zneužívání dětí spočívající ve zneužívání dítěte více pachateli. Můžeme sem

zařadit dětskou pornografii nebo dětskou prostituci. Münchhausenův syndrom by proxy (v zastoupení) je vzácnou formou zneužívání dítěte nejčastěji jeho matkou, která neustále vymýšlí a předstírá různorodá onemocnění dítěte, se kterými vyhledává zdravotnická zařízení. Dítě tak zbytečně podstupuje různá vyšetření, užívá léky a může podstoupit i nepotřebné operace. Na následky týrání a zneužívání v České republice zemřou ročně desítky dětí (<http://www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-dospelého-k-diteti/syndrom-can.shtml>).

1.7 Syndrom EAN – Elder Abuse and Neglect

Syndrom EAN neboli syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného seniora je závažným problémem, kterému často nebývá věnována přílišná pozornost. Dle oficiálních statistik domácího násilí se tento jev objevuje zřídka. Ve skutečnosti však nahlášené případy tvoří jen nepatrnou část výskytu domácího násilí páchaného na seniorech. Je to především z důvodu, že senioři se za danou situaci stydí, nebo nejsou schopni kvůli zdravotnímu stavu násilí rozpoznat a ohlásit. Syndrom EAN vykazuje typické znaky domácího násilí, jako jsou dlouhodobost, opakování a stále rostoucí intenzita útoků. Může probíhat v domácím prostředí, ale i v prostředí institucionální péče a zahrnuje fyzické i psychické týrání, sexuální zneužívání, finanční a materiální zneužívání a zanedbávání péče (Ševčík, Špatenková, 2011).

Fenomén stáří není v dnešní době především mladší generací hodnocen pozitivně, souvisí to například s potřebou adaptace okolí – především rodiny na zhoršující se zdravotní stav a úbytek mentálních schopností seniorů. To může vést k nepochopení ze strany mladších členů rodiny a vzrůstání napětí v domácnosti (Gjuričová, Kocourková, Koutek, 2000). Dle statistik se nejčastěji k týrání a zneužívání seniorů uchylují právě příslušníci z okruhu rodiny. Ti mohou zneužívat zhoršující se stav starších lidí, především fyzickou slabost nebo zhoršené mentální funkce, a využívat ho ve svůj prospěch (Voňková, Spoustová, 2008)

2 Domácí násilí

2.1 Definice domácího násilí

Domácí násilí se nejčastěji definuje jako „*opakované a stupňující se násilí fyzické, psychické či sexuální povahy mezi manžely nebo partnery*“. V širším pojetí se problematika domácího násilí netýká pouze partnerů, lze sem zařadit i týrání a zanedbávání dětí a seniorů (Buskotte, 2008, s. 42). Domácí násilí netraumatizuje pouze partnera, který je týrán, ale může zanechat vážné následky u všech osob, které jsou svědky násilí nebo žijí v prostředí, kde násilí probíhá (Ševčík, Špatenková, 2011).

V minulosti bylo domácí násilí považováno za něco, o čem se nemluví, protože v dobrých rodinách se něco takového nemůže stát. Tyto názory dnes již neplatí a je všeobecně známé, že domácí násilí se může vyskytnout v jakékoli rodině a postihnout kohokoli. Může probíhat i v případech rozvedených manželství, např. *ex-partner stalking* (Ševčík, Špatenková, 2011). Podle výzkumu provedeného Sociologickým ústavem AV ČR a Filosofickou fakultou UK v roce 2003 v České republice si domácím násilím projde 38 % žen (<http://rosa-os.cz/informace-pro-zeny/co-je-domaci-nasili/>). Domácí násilí může zažívat mnohem více žen, protože spousta žen se může za situaci domácího násilí stydět, nebo má strach se na někoho obrátit, proto o svém problému mlčí a nikomu se nesvěří.

Fenomén domácího násilí je v dnešní době považován za závažný společenský problém, kterému se musí věnovat zvýšená pozornost, ať už se strany státu, odborníků i laické veřejnosti (Ševčík, Špatenková, 2011)

2.2 Znaky domácího násilí

Aby bylo násilí mezi partnery považováno za domácí násilí, je nutné, aby splňovalo hlavní definiční znaky dle Aliance proti domácímu násilí (2006). Jedná se především o opakování a dlouhodobost útoků, nárůst jejich intenzity, neveřejnost a jasné rozdělení rolí na oběti a pachatele. V případě, že jeden z hlavních znaků chybí, nejedná se pak o domácí násilí, ale o jinou formu problému v rodině. Dle Čírtkové se nejedná o domácí násilí také v případě, že se role oběti a pachatele střídají a dochází tak ke vzájemnému napadání (Ševčík, Špatenková, 2011).

Domácí násilí probíhá mezi dvěma osobami, které sdílejí společné soukromí. Násilí tedy nepodléhá sociální kontrole a mnohdy o něm neví ani nejbližší okolí oběti (Ševčík, Špatenková,

2011). Jedinými svědky domácího násilí bývají děti. Dle Světové zdravotnické organizace (WHO) (in Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 110) je „*pouhá přítomnost dětí při napadení matky kvalifikována jako psychické týrání dítěte*“. To může mít negativní dopad na dítě a může dojít k transgeneračnímu přenosu násilného chování.

Dalším důležitým znakem domácího násilí je neustálá přítomnost pachatele na místě činu. Ten nečeká, že by za své násilné činy mohl být stíhán, proto zůstává, a odejít z domova ve snaze zachránit si život musí oběť. Typický je také ambivalentní vztah mezi pachatelem a obětí. Na jednu stranu pachatel opovrhuje oběť, ale na druhou má obavy, aby ho oběť neopustila. Stejně tak má oběť z pachatele strach, ale zároveň k němu chová určité city. Přece jen je to její partner, kterého dříve milovala. Může se objevit i tzv. extrémní laskavost, kdy se oběť snaží ve všem pachateli vyhovět, protože z něj má strach a chce tím předejít dalšímu násilí (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

2.3 Formy domácího násilí

Domácí násilí bývá veřejností minimalizováno jen na fyzické násilí. Může to být z důvodu, že fyzické násilí zanechává na oběti viditelné stopy a zranění, kdežto „šrámy na duši“ způsobené psychickým násilím vidět nejsou. Domácí násilí je daleko obsáhlejší. Existuje celý systém provázaných technik a taktik, kterými násilný partner terorizuje svou oběť. Pro všechny je typickým znakem touha po moci a udržení si úplné kontroly nad druhým (Buskotte, 2008). Marvánová-Vargová a kol. (2008) uvádí jako hlavní druhy domácího násilí následující:

Fyzické násilí

Co se týče následků, tak právě fyzické násilí je nejpatrnějším a nejdrsnějším druhem domácího násilí. Násilný partner používá násilí jako prostředek k dosažení moci nad ohroženou osobou, a je přesvědčen, že na takové chování má právo, nebo toto chování omlouvá tím, že nad sebou ztratil kontrolu a prostě „vybouchnul“. Agresor tím pouze snižuje závažnost celé situace. Pachatel se fyzického násilí dopouští od nevinného pošťuchování, štípání až po tahání za vlasy, fackování, házení předměty s cílem zasáhnout ženu, kopáním, škrcením, útočení různými zbraněmi. Překážkou pro fyzické napadání není ani partnerčino těhotenství. Podle statistik z roku 2014 občanského sdružení ROSA (in Hronová, 2016) se agresor dopouštěl

násilí na těhotné partnerce zhruba ve 23%. Z toho třetina byla surově bita i v pokročilém stádiu těhotenství.

Psychické násilí

Psychické, nebo také psychologické týrání spočívá ve „*vyvolání duševního utrpení, duševní úzkosti nebo bolesti*“ (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 49). Pro tento druh násilí je typická obtížnost při dokazování, jelikož nezanechává viditelné stopy, a proto může docházet k zlehčování závažnosti tohoto týrání. Pravdou je, že psychické násilí způsobuje srovnatelné, mnohdy i horší následky než fyzické násilí, především na sebevědomí oběti (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008). Jelikož je psychické týrání velice různorodé a může zahrnovat různé taktiky, Pence a Paymar (in Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008) zavedli kategorizaci psychického násilí. Patří sem tyto formy:

- **Zastrašování** – spočívá ve vyvolávání strachu u oběti. Násilná osoba k tomu používá křik, demonstruje svoji sílu, ničí věci a majetek, týrá domácí mazlíčky. Častým projevem zastrašování je vyhrožování opuštěním rodiny, sebevraždou nebo vraždou partnerky, popřípadě odebráním dětí, které oběť už nikdy poté neuvidí. Pro oběť je pak velice těžké odejít od násilného partnera, protože věří, že si ji pachatel najde a ublíží jí.
- **Popírání a obviňování** – je jednou z taktik, kterými pachatel zlehčuje nebo úplně zapírá své násilné chování. Odmítá přijmout odpovědnost za činy, kterých se dopustil. Většinou shazuje vinu na oběť, že násilníka vyprovokovala a vlastně si za vše může sama.
- **Emocionální týrání** – směřuje k úplnému pokoření a zničení sebeúcty a sebevědomí oběti. Neustálými nadávkami, ponižováním, kritizováním nebo odpíráním pozornosti se pachatel snaží utvrdit se ve své moci nad obětí a vyvolat u ní pocity méněcennosti. To se pachateli většinou daří a oběť se začne považovat za bezcennou lidskou bytost, která si nezaslouží nic jiného než týrání.
- **Izolace** – je jedním z hlavních prostředků dosažení totální kontroly nad obětí. Pachatel neustále kontroluje, kde se oběť nachází, co dělá, s kým se stýká. Nezřídka ji začne zakazovat stýkat se s příbuznými a známými, chodit do zaměstnání, mít koníčky. Tímto omezením svobody a odříznutím od okolního světa se pachatel snaží dosáhnout úplné závislosti oběti na jeho osobě.

- Ekonomické násilí – zahrnuje všechny projevy omezování oběti v přístupu k penězům, od zabavování nebo neposkytování peněz, až po zákaz chodit do zaměstnání. Opět se jedná o prostředek k ovládnutí oběti. Ta se na pachateli stává ekonomicky závislou, naprosto bez prostředků, což může oběti značně ztěžovat případný odchod od násilného partnera.
- Využívání dětí – je dalším způsobem tyranizování oběti. Pachatel si je často vědom silného pouta mezi rodiči a dětmi, a využívá to proti oběti. Neustálým obviňováním ze špatné výchovy násilník vyvolává u oběti pocity viny vůči dětem. Nezřídka se uchyluje k navádění dětí proti ní. Vyhrůžováním, že v případě rozvodu oběť o děti přijde, nebo že je pachatel unese, ji zabraňuje ze vztahu odejít a děti se tak stávají prostředkem k udržení si kontroly nad obětí.
- Využívání mužské nadřazenosti – se opírá o zastaralé názory vycházející z hierarchie nadřazenosti mužů nad ženami. Agresor – muž má tak pocit, že je hlavou rodiny, o všem bude rozhodovat a všichni v domácnosti se mu musí podříditi. Žena má za úkol ve všem muži vyhověti, a když mu nevyhoví, upevní si znovu svoji moc některým z výše zmiňovaných způsobů násilného chování. I když jsou v dnešní době názory genderové nerovnosti většinou přežity, stále se objevují muži, kteří se chovají k ženám povýšeně a zachází s nimi jako s otroky.

Sexuální násilí

Jako sexuální násilí je považováno „*nucení partnerky k sexuálním praktikám proti její vůli*“ (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008, s. 121). Vynucený pohlavní styk nebo jiné sexuální obtěžování se v rámci domácího násilí vyskytuje zcela běžně. Podle statistik organizace ROSA zabývají se problematikou domácího násilí a pomocí obětem se se sexuálním násilím setkala každá druhá klientka, a necelých 20 % klientek bylo v rámci domácího násilí znásilněno.

Tento typ násilí úzce souvisí s představou násilných osob, že mají na sex se svými partnerkami výsostné právo, a můžou ho požadovat i tehdy, když jejich partnerka nechce (Buskotte, 2008). Většina agresorů nevidí na svém jednání nic špatného a nepovažují ho za sexuální obtěžování. Mnohdy si vynucují sex po násilném činu a berou ho jako určitou formu napravení situace. Ženy se ze strachu dalšího napadení podvolí, což muži chápou jako přijetí omluvy za násilí. U žen však sex s partnerem, který ji zrovna zbil, vyvolává ještě větší ponížení (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

Výsledky výzkumu sdružení ROSA zaměřeného na psychické týrání ukazují, že k psychickému týrání docházelo u 98% klientek. K nejčastějším praktikám, ke kterým se pachatel uchýloval, bylo ponižování (u 94%), vydírání (90%) a křik (87%). U 73% docházelo k fyzickému týrání, nejčastěji opakované facky (40%), rány pěstí (39%) a škrcení (37%). Ekonomické násilí se objevilo u 59% žen, sexuální zneužívání u 44% (<http://rosa-os.cz/k-stazeni/statistiky/>).

Na základě vývoje domácího násilí, četnosti a intenzity útoků na oběť rozlišuje Čírtková (2008) několik vzorců domácího násilí:

- Epizoda v minulosti – nejméně vážný vzorec, násilí se v tomto případě vyskytuje ojediněle a nedochází u oběti k traumatu.
- Psychické týrání – ve vztahu se objevuje pouze psychické týrání. Tento vzorec se vyskytuje vzácně.
- Krátká historie násilí – vyskytuje se nejčastěji, jde o typický vzorec cyklu násilí, tedy střídání se fází narůstání napětí, násilí, líbánek a klidu.
- Partnerský terorismus – nejvíce závažný typ domácího násilí, při němž se vyskytují kombinace různých druhů násilí, které vážně poškozují oběť.
- Intimní terorismus – lze jej charakterizovat obdobně jako partnerský terorismus, ale v tomto případě je typická nesouměrnost vztahů mezi partnery a snaha jednoho z nich získat moc a kontrolu nad druhým.
- Situační, běžné párové násilí – není spojeno se snahou jednoho z partnerů druhému ubližovat, ale objevuje se ve spojitosti se stresovou situací, kdy na základě ní dojde k vyostření krize mezi partnery.

Správné rozpoznání vzorců domácího násilí je důležité pro intervenci a následnou pomoc všem aktérům domácího násilí, což vyžaduje perfektní znalost odborníků těchto vzorců a vhodných postupů v rámci poradenství.

2.4 Příčiny domácího násilí

Přestože se domácí násilí ve společnosti objevuje již od nepaměti, pozornost se mu věnuje až od 70. let minulého století. Za tu dobu vznikl nespočet teorií, které se snaží vysvětlit příčiny domácího násilí. K hlavním teorií patří psychologická, feministická a sociologická teorie. Psychologická teorie spatřuje příčiny domácího násilí v různých povahových zvláštěnostech, popřípadě poruchách osobnosti a její psychopatologii. Feministický přístup zdůrazňuje genderovou nerovnost, nadřazenost mužů a nedostatek kontroly. Sociologický přístup zkoumá postavení a fungování rodiny, za příčiny domácího násilí považuje proměny rodiny, ochranu soukromí a tenzi mezi partnery při společném soužití. Voňková (2008) zmiňuje sociálně psychologické faktory zvažující jako příčiny domácího násilí zážitky z dětství, které vedou k transgeneračnímu přenosu násilného chování ve vztazích, a sociálně kulturní faktory, které jako příčiny domácího násilí označují kulturní postoje a normy ovlivňující rodinné vztahy. Tyto jednofaktorové teorie bývají kritizovány, protože nejsou schopny vysvětlit výskyt nových případů domácího násilí (Čírtková, 2008).

V současné době se preferují modernější multifaktorové přístupy, které z jednofaktorových vycházejí. Nejznámější je teorie D. G. Duttona (in Voňková, Spoustová, 2008), která vychází z předpokladu, že příčiny domácího násilí spočívají:

- V makrosystému – násilí je zapříčiněno nadvládou a dominancí mužů ve společnosti.
- V exosystému – ke vzniku domácího násilí přispívají faktory v sociálním okolí jedince, které ho ovlivňují, např. nezaměstnanost.
- V mikrosystému – jako příčiny spatřuje soukromí samotné rodiny a problematiku sociální kontroly.
- Ontogenetické teorie – zabývající se vzájemnou interakcí násilné osoby a oběti.

Obecně lze konstatovat, že důvodem vzniku domácího násilí může být nespokojenost jednoho, popřípadě obou partnerů ve vztahu, nedostatek úcty nebo snižování sebeúcty, nebo nerovné postavení partnerů ve vztahu (Voňková, Spoustová, 2008). V případě poskytování pomoci ohroženým osobám je nutné důsledně zjišťovat všechny souvislosti a příčiny, a zajistit tak efektivní intervenci (Čírtková, 2008).

2.5 Fáze domácího násilí

Problematika domácího násilí bývá pro veřejnost nepochopitelná, především blízké okolí oběti mnohdy nechápe, proč oběť od násilného partnera neodejde a nadále ve vztahu zůstává. Tento fakt se dá vysvětlit mimo jiné pomocí teorie cyklu násilí. Tuto teorii jako první popsala Lenore Walkerová v roce 1979, čímž rozdělila proces domácího násilí na čtyři fáze, které se v určitém pořadí střídají, a cyklus násilí se neustále opakuje. Každá z těchto fází je charakteristická určitým chováním agresora a oběti (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

V první fázi dochází ke vzrůstání napětí mezi partnery, mohou se objevit drobné, často verbální incidenty ze strany agresora. Oběť začíná mít strach z případného většího konfliktu, proto si snaží násilníka usmířit tím, že mu ve všem vyjde vstříc. Objevují se i pocity viny u oběti, že neměla dostatečnou snahu udržet ve vztahu pohodu. I přes veškerou její snahu je většinou nemožné předejít výbuchu agrese, jelikož násilník si vždy najde záminku k užití násilí. V tomto okamžiku nastává druhá fáze, tedy fáze úplného propuknutí násilí. Agrese násilníka přechází od verbálního k fyzickému napadání ohrožené osoby. Oběť může skončit v nemocnici s lehkými i vážnějšími zraněními, v nejhorším případě může dojít v rámci napadení k usmrcení oběti. Po dostatečném „vybití“ vzteku násilník začne racionálně uvažovat, že by ho ohrožená osoba mohla chtít opustit, proto mění své chování, omlouvá se a slibuje, že se změní. V této fázi usmíření, nazývané jako fáze líbánec, zahrnuje oběť láskou a pozorností. Oběť tomuto chování podléhá, věří, nebo spíše chce věřit slibům násilníka, a ve vztahu zůstává i nadále. Cyklus pokračuje fází klidu, kdy ve vztahu zpočátku panuje pohoda, nedochází k žádným incidentům. Oběť si začne myslet, že násilník dostal svým slibům a násilí se už nebude opakovat. Po té, co se ve vztahu opět začnou objevovat problémy, a začne se hromadit napětí, si oběť uvědomí, že se mýlila (Ševčík, Špatenková, 2011).

Právě fáze líbánec udržuje oběť i nadále v násilném vztahu, oběť chová k násilnému partnerovi pouto, a i přes veškeré násilí věří, že partner s týráním přestane. Projevy náklonnosti a milující chování v této fázi ji utvrzují v rozhodnutí ve vztahu setrvat (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

2.6 Rizikové faktory

Domácí násilí je komplexní jev, a je proto nutné k němu tak přistupovat. Stejně jako u příčin domácího násilí, tak i při studiu rizikových faktorů se vyžaduje zvažovat domácí násilí jakožto důsledek více faktorů, které na sebe vzájemně působí a ovlivňují se. Mezi nejčastěji zmiňované rizikové faktory ve spojitosti s domácím násilím patří sociálně - demografické a situačně - environmentální faktory, kam lze zařadit:

Věk

Walby (2009) vysvětluje souvislost věku a násilí tím, že mladé ženy zhruba ve věku od 18 do 30 let jsou více zranitelné, a mladí muži jsou více náchylnější k použití násilí. To platí i pro páchaní jiných násilných trestných činů, nejen tedy pro domácí násilí.

Pohlaví

Pohlaví patří mezi nejvýznamnější rizikové faktory v rámci domácího násilí. Podle Mezinárodního výzkumu násilí na ženách z roku 2003 se násilí mezi partnery v 95 % dopouští muži (Pikálková, 2003).

Příjem

Dle výsledků statistik je zřejmé, že násilí se objevuje ve vyšší míře v rodinách, které dlouhodobě žijí na hranici chudoby, než u těch, které mají vyšší příjmy. Může to souviset s potřebou muže dosáhnout moci a kontroly, které nedosahuje v hůř placeném zaměstnání. Může se objevit i napětí a hádky v rodině způsobené nedostatkem peněz (Walby, 2003).

Děti v domácnosti

V domácnostech s dětmi je mnohem vyšší pravděpodobnost domácího násilí páchaného na ženách, než v domácnostech bez dětí. Příčinou je také fakt, že ženy nechtějí rozbít rodinu a vzít dětem otce, pro ženu je také náročné zabezpečit sebe a děti po ekonomické stránce, popřípadě založit nový domov (Walby, 2003).

Stres

Vzrůstající napětí ve vztahu může být zapříčiněno stresem u jednoho nebo obou partnerů a může vyústit ve vznik domácího násilí. Za stresové faktory lze zmínit nezaměstnanost a s tím související ekonomické problémy rodiny, problémy v sexuální oblasti, apod. (Pikálková, 2003).

Sociální izolace

U jedinců, kteří jsou izolováni od příbuzných a známých, je vyšší pravděpodobnost výskytu násilného chování v rodině než u ostatních (Pikálková, 2003).

Mezigenerační přenos vzorců násilí

Dle výzkumů Kaufmana a Zieglera v roce 1987 vyplývá, že k transgeneračnímu přenosu násilného chování mezi partnery dochází u 30 % dětí, které byly v dětství oběťmi násilí. Stejně tak se můžou u dětí – svědků domácího násilí vyskytnout jiné formy násilí, např. ke svým sourozencům, rodičům (Pikálková, 2003).

Voňková (2008) zmiňuje jako další rizikové faktory genderové nerovnosti, kriminální chování jednoho nebo obou partnerů, alkoholismus nebo užívání drog, nízké vzdělání, odluku obou partnerů, nesezdané partnerství apod.

3 Partnerské násilí

Násilí mezi partnery se stalo specifickou kapitolou v rámci domácího násilí, jelikož představuje nejrozšířenější formu domácího násilí. Ve své podstatě se s definicí domácího násilí shoduje, také se odehrává dlouhodobě a v soukromí. Partnerské násilí jako zneužívání partnera (*partner abuse*), ať už v podobě fyzického, psychického nebo sexuálního, vede k získání moci a kontroly nad druhým. Na rozdíl od domácího násilí, které se může odehrávat mezi všemi členy rodiny, se odehrává pouze mezi partnery, ať už žijícími ve společné domácnosti, nebo na počátku nebo po ukončení vztahu, kdy spolu partneři nebydlí. Následky se stejně jako u domácího násilí objevují i u dalších osob, nejčastěji u dětí, které jsou svědky násilí mezi rodiči (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

Násilí mezi partnery bylo v minulosti považováno za čistě soukromý problém daného páru. Až v 60. a 70. letech minulého století se zásluhou feministického hnutí v západní Evropě a USA začíná šířit povědomí o závažnosti tohoto problému (Gjuričová, Kocourková, Koutek, 2000). V současnosti partnerské násilí představuje nejrozsáhlejší podobu násilí mezi lidmi, podle statistik Ministerstva práce a sociálních věcí se vyskytuje asi v 10 % partnerských vztahů (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

3.1 Pachatelé partnerského násilí

Jasně definovat pachatele partnerského násilí je velice obtížné, neboť neexistuje typický násilník. U mnohých pachatelů lze pozorovat obdobné znaky, na základě nichž se vytvořily různé typologie pachatelů partnerského násilí (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008). Tyto klasifikace jsou velice důležité v rámci terapie, jelikož představují účinný nástroj při odhalování zákonitostí partnerského násilí a pomáhají předvídat vývoj takového vztahu (Čírtková, 2008). Obecně se za pachatele partnerského násilí považuje právě muž. Vyplývá to i ze statistik organizace ROSA (2006), kdy v 95 % případů domácího násilí je ohroženou osobou žena, a osobou násilnou její partner nebo manžel (Marvánová-Vargová, Toufarová, 2008). Budeme se tedy v první řadě zabývat muži jako pachateli partnerského násilí.

U pachatelů partnerského násilí lze spatřovat několik společných osobnostních charakteristik, jako je nedostatek nebo neschopnost empatie, egocentrismus, manipulování s druhými, nedostatečná sebekontrola, absence pocitů viny, nízká sebeúcta ale vysoká sebedůvěra (Voňková, Spoustová, 2008). Většina pachatelů věří v nadřazenost mužů a ženy vnímají jako své vlastnictví, proto mají neustále potřebu si nad nimi dokazovat moc a neustále

je kontrolovat. Použití násilí považují za obvyklý a legitimní způsob dosažení nadvlády nad ženou. Obvykle je to zapříčiněno skutečností, že pachatelé byli sami v dětství týráni nebo byli často svědky násilí páchaného na matce, tudíž se naučili vnímat ženy bez dostatečné úcty (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

Typickým projevem u násilných osob v partnerském vztahu je tzv. „dvojitá tvář“. Takoví muži vystupují na veřejnosti jako milující partneři, doma však jsou vůči svým partnerkám agresivní a nenávistní. Tento fakt zvyšuje riziko, že obětem okolí nevěří, že jim jejich partner ubližuje, když oni ho znají jako sympatického a laskavého člověka (Ševčík, Špatenková, 2011).

Dle Holtzworth-Munroa a Stuarda (in Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008) existují tři hlavní typy pachatelů partnerského násilí:

- Agresor pouze v rodině – tito pachatelé jsou násilní pouze doma a většinou je násilí mířeno jen vůči partnerkám. Tento typ zahrnuje zhruba polovinu všech případů partnerského násilí.
- Dysforický/hraniční typ – u těchto pachatelů lze očekávat poruchu osobnosti, jsou úzkostní a emočně labilní. Nejčastěji se uchylují k psychickému týráni celé své rodiny.
- Obecně agresivní/antisociální typ – muži tohoto typu se chovají násilnicky i mimo rodinu, často mívají problémy se zákonem.

Výzkumem zaměřeným na pachatele partnerského násilí se zabývali i Jacobson a Gottman (1998), a na základě výsledků vymezují dva typické pachatele (in Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008):

- Kobra – je mnohem nebezpečnější typ. Jde o chladného násilníka se sklonem ke krutosti, který jedná bez pocitu viny. Ve většině případů se u jedince vyskytuje antisociální porucha osobnosti.
- Pit Bull – je charakteristický svojí závislostí na partnerce, vznětlivostí a neschopností ovládnout emoce. Má strach z partnerčina odchodu, po něm se uchyluje ke stalkingu.

Agresivní chování u pachatele v rámci partnerského násilí může být zapříčiněné nejen osobnostními rysy, ale i dalšími faktory. V každém partnerském vztahu se objevují problémy jako nezaměstnanost, finanční problémy, výchovné problémy s dětmi atp. Všechny tyto otázky mohou působit jako stresory a mohou vést ke sporům mezi partnery. Čím větší a delší jsou tyto

konflikty, tím spíše se může objevit násilí. Příčinou se stává i neschopnost partnerů podílet se stejnou měrou na chodu a vedení domácnosti, na rozhodování. V těchto případech se jeden z partnerů chopí veškeré moci nad druhým, což může svádět k použití násilí (Ševčík, Špatenková, 2011).

Podstatnou měrou se na násilí mezi partnery podílí užívání alkoholu nebo drog. Člověk pod vlivem alkoholu má mnohem větší sklon k použití násilí, jelikož alkohol agresi podporuje a zesiluje. Pachatelé partnerského násilí se za alkohol „schovávají“ a omlouvají své chování tím, že za střízlivého stavu by se to nikdy nestalo. Pravdou zůstává, že alkohol násilné chování spíše jen doprovází, a mnoho mužů by i bez alkoholu jednalo násilně (Buskotte, 2008).

Původ násilného chování můžeme spatřovat i ve zdravotním stavu pachatele, například v různých zdravotních indispozicích, neurologických poruchách nebo poškozeních mozku. Jednat impulzivně můžou i osoby s různými psychickými onemocněními nebo poruchami osobnosti (Ševčík, Špatenková, 2011).

Problematika násilí páchaného ženami na svých mužích není ve společnosti tolik diskutovaná. Může to být zapříčiněno faktem, že dle statistik se toto násilí objevuje pouze ve 2-5 % případů. Tato hodnota nemusí být vypovídající. Skutečná míra výskytu může být daleko vyšší, neboť muži se stydí přiznat, že je jejich žena týrá. V každém případě se tento problém nesmí podceňovat, jelikož ženy jako pachatelky partnerského násilí dokážou být stejně kruté jako muži a můžou vystupovat ve všech typech domácího násilí.

Prvotní teorie, zabývající se násilím žen v rámci partnerského násilí, vycházejí z předpokladu, že ženino násilí je reakcí na prvotní násilí ze strany muže. Žena tedy jedná násilně buď v sebeobraně, nebo ze zoufalství, kdy důsledkem mnoholetého týrání muže zabije, protože nevidí jiný způsob jak násilí ukončit. Dle pozdějších výzkumů (Stets a Straus, 1990) však vyplývá, že žen, které jednájí v sebeobraně je minimum, a poměr napadení ze strany žen a mužů v intimních vztazích je vyrovnaný. Zhruba ve 45 % případů útok směřoval ze strany ženy, v 53 % ze strany muže. Je tedy nutné rozlišovat, zda se jedná o sebeobranu nebo odvetu ženy, nebo zda jde o násilí výlučně ze strany ženy (Ševčík, Špatenková, 2011).

3.2 Oběti partnerského násilí

Jak jsem již uvedla, oběti partnerského násilí se běžně setkávají s nepochopením ze strany společnosti. Mnohdy se stává, že lidé, kteří se ve své rodině nebo u blízkých nikdy nesetkali s násilím, nerozumí chování oběti, a můžou hledat vinu na straně oběti, místo na straně pachatele (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008). Okolí také bývá zmateno „dvojí tváří“ pachatele. Nejen pachatel může mít „dvojí tvář“, i oběť působí navenek optimisticky a dokonce i šťastně, ale ve skutečnosti žije ve strachu (Ševčík, Špatenková, 2011). Násilí na ženách v naší zemi neprobíhá pouze v rodině, ale i v rámci celé společnosti, například zavražďování na pracovišti nebo ve školách, nucená prostituce, sexuální zneužívání apod. V souvislosti s uprchlickou krizí se naše společnost může setkávat s násilím na ženách motivovaném odlišnými náboženskými zvyklostmi (Gabrielová, 2016).

Většina vztahů, které si později procházely domácím násilím, začínaly stejně jako všechny ostatní. Na počátku byli oba partneři spolu šťastní a nikdy by je nenapadlo, že by násilí mohlo postihnout právě je. O to více je pak oběť paralyzována násilím, jelikož přichází od nejbližší osoby. Ta si v důsledku násilí začne vytvářet různé taktiky, jak ve vztahu přežít. Může se jednat o naprostou oddanost, poslušnost nebo popírání reality. V některých případech si oběti uvědomí, že takhle to dál nejde a pokud setrvají ve vztahu, tak se situace sama nezmění a násilí samo od sebe nepřestane. Začnou si tedy hledat pomoc (Ševčík, Špatenková, 2011). Bohužel ve většině případů oběť ve vztahu zůstává. To je zapříčiněno již zmíněným cyklem násilí, psychickými důsledky týrání (PTSP nebo syndrom týrané ženy), strachem z partnera nebo ekonomickou závislostí na něm (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008). Je nutné si uvědomit, že při odchodu z násilného vztahu žena neztrácí jen partnera, ztrácí i domov, na kterém se podílela. S jejím odchodem domov ztrácí i jejich děti. Odchod od partnera bývá tím nejrizikovějším okamžikem, při kterém dochází k nejvíce brutálním útokům, které můžou v nejhorším případě skončit smrtí ženy (Ševčík, Špatenková, 2011).

Nebezpečnost násilí pro oběti spočívá mimo jiné v pozvolném zvyšování brutality a ohrožená osoba tak obtížně rozpoznává, kdy už je vztah pro ni nebezpečný. Je proto vhodné sledovat varovné signály ve vztahu, které můžou násilného partnera prozradit (Čapková, 2016). K násilí se může schylovat v případě, že se oběť v partnerově přítomnosti necítí dobře a nedokáže se uvolnit. Varovným signálem může být i podřizování svých potřeb potřebám partnera nebo vzdání se svých přátel nebo koníčků kvůli partnerovi. Setkávání s přáteli, které ji partner dovolil, je možné jen po předchozím povolení partnera. V případě, že má jiný názor než partner, s cílem zachování klidu si ho radši nechá pro sebe. Když chce probrat s partnerem

vážnější téma, několik dní až týdnů může vyčkávat na nejvhodnější okamžik. V neposlední řadě lze jako varovný náznak považovat sex oběti s partnerem i v případě, že je unavená nebo když se jí zrovna nechce, jen proto, že odporovat by pro ni bylo náročnější (Buskotte, 2008).

V rodinách, kde dochází k domácímu násilí, jsou v 90 % přítomny nezletilé děti. Až v 60 % násilný partner napadá i je. Ty neustále žijí ve strachu o sebe a o matku, cítí útlak, bezmoc, stud, nerozumí, co se doma děje a proč. Je prokázáno, že pouhé sledování násilí mezi partnery má obdobné následky, které se projevují u dětí se syndromem CAN (<http://rosaos.cz/informace-pro-zeny/deti-svedci-nasili/>).

Děti vyrůstající v násilných rodinách jsou ohroženy po všech stránkách jejich vývoje. Pokorná (in Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008) přirovnává výchovu dítěte ke stavbě domu - „*položíme-li dobrý základní kámen, je velká šance, že s výsledkem budeme spokojeni*“. V případě domácího násilí může být vývoj dětí narušen již na samém počátku života, jelikož nezdědka dochází k psychickému nebo fyzickému týrání matky v období těhotenství. To se pochopitelně promítá i do budoucích vztahů dítěte. Vlivem svědectví násilí se děti cítí neustále ohroženy, neustále žijí ve strachu a úzkosti. Často vykazují symptomy PTSP. Dochází u nich k přijímání nevhodných vzorců chování, jelikož neví, jak se v rámci mezilidských vztahů správně chovat. To se později může projevit buď v neschopnosti navázat partnerský vztah, nebo se identifikují s násilnou osobou a přebírají tento model chování. Sami se pak chovají ve vztahu k partnerovi nebo dětem násilně.

Opomíjenými oběťmi partnerského násilí jsou muži. Většina studií se zaměřuje na násilí páchané muži na ženách, ale partnerské násilí, v němž je muž obětí, není zdaleka takovou výjimkou, jak se na první pohled zdá (Buriánek, Pikálková, Podaná, 2014). Muži se mohou stát oběťmi ve všech typech domácího násilí, a jak jsem již uvedla u žen – pachatele partnerského násilí, ženy dokáží být stejně násilné jako muži. Ženy se více uchylují k psychickému týrání, nejhorší následky mívá ponižování muže před ostatními. U mužských obětí se běžně setkáváme s bagatelizací násilí, muži si ani neuvědomují, že jsou oběťmi partnerského násilí. V případě, že si to uvědomují, tak se za to velice stydí a odmítají se někomu svěřit nebo vyhledat pomoc. Právě pomáhající pracovníci mnohdy nejsou na mužské oběti připraveni, mají s touto problematikou nedostatek zkušeností a převládá u nich tendence vnímat muže jako agresory. Stejně tak společnost důrazně odsuzuje násilí páchané na ženách, ale násilí na mužích do jisté míry akceptuje (Pešáková, 2016).

Obětí partnerského násilí se může stát téměř kdokoliv, tudíž se tato problematika nevyhýbá ani homosexuálně orientovaným partnerům. Výskyt násilí u homosexuálně orientovaných partnerů je podle zahraničních studií stejně častý, jako u heterosexuálních párů, a vykazuje podobná, ne-li stejná specifika. Násilí je též užíváno k uplatňování moci a kontroly v intimním vztahu, a nabývá různých podob a forem. Homosexuálně orientované osoby, které se staly oběťmi partnerského násilí, se navíc potýkají s předsudky veřejnosti související s ještě neúplným přijetím homosexuality (Možišová, 2016). Právě strach z homofobie a nepochopení ze strany pomáhajících pracovníků může bránit obětem vyhledat odbornou pomoc. Obvykle se v krizové situaci nemohou obrátit ani na svoji rodinu, ze které byli kvůli své sexuální orientaci vyloučeni. Běžně jsou tedy homosexuálně orientované osoby postižené partnerským násilím nuceni pod tíhou okolností žít na ulici (Ševčík, Špatenková, 2011).

3.3 Důsledky partnerského násilí

Čím déle oběť v násilném vztahu zůstává, tím horší následky na ní násilí zanechává. Týraná žena žije neustále v pohotovosti, a očekává, kdy opět přijde násilí. To je pro ni samozřejmě extrémně vyčerpávající jak psychicky tak fyzicky, takže se neustále potýká s únavou a nedostatkem energie. Kvůli vyčerpání není schopna se postarat o domácnost a o děti. Dlouhodobé působení stresu má za následek psychosomatické problémy, jako například zažívací potíže nebo různá onemocnění srdce a cév. Nezřídka se objevují bolesti hlavy, poruchy spánku a deprese. Vlivem dlouhotrvajícího stresu se můžou objevit nádorová onemocnění. Násilí útočí na sebevědomí a vnitřní rovnováhu oběti. S tím souvisí pocity méněcennosti až bezcennosti. U týraných žen se běžně objevuje vysoká míra užívání alkoholu, léků nebo drog. Ženy častěji inklinují k alkoholu nebo jiným látkám, jelikož jim pomáhají se alespoň na chvíli uvolit a uniknout od reality. To je pouze chvilkové řešení, proto je tu vysoké riziko vzniku závislosti na alkoholu nebo jiných látkách (Buskotte, 2008). Násilí na ženách se projevuje i v oblasti sociálních vztahů, kdy ženy pocítují strach z lidí nebo z uzavřených prostor (Hronová, 2016).

Partnerské násilí nezanechává následky pouze na přímých obětech násilí, dotýká se více či méně všech zúčastněných osob, především dětí – svědků násilí mezi rodiči, nebo blízkého okolí partnerů. Jak již bylo řečeno, násilí zanechává vážné následky na dětech, ať už je páčáno přímo na nich nebo jsou jen svědky. Méně známé jsou následky násilí zanechané na jeho pachatelích. Obecně lze předpokládat, že násilí považují za důsledek vlastního selhání

ve vztahu. Zvyšují se u nich pocity nejistoty a snižuje se jejich sebeúcta. Dochází u nich následkem učení k upevňování abusivního chování (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

Nezanedbatelné škody násilí působí i po stránce ekonomické. Pachatel obvykle v rámci ekonomického násilí brání oběti chodit do zaměstnání, což se projeví špatnou finanční situací rodiny. Nákladná bývá i zdravotní péče v případě častých fyzických zranění oběti (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

3.4 Pomoc

V praxi se běžně ukazuje, že odborní pracovníci v pomáhajících profesích nedokáží rozpoznat, zda se v určitém případě jedná o domácí násilí. Identifikace problému je podmínkou pro efektivní pomoc. Pracovníci mívají tuto identifikaci ztíženou především strachem nebo studem oběti o situaci mluvit. Na základě této problematiky byly vyvinuty různé screeningové nástroje, které umožňují lepší orientaci a napomáhají tak identifikaci násilí. V České republice je Policií ČR využívána metoda SARA DN, spočívající v kladení otázek osobě ohrožené domácím násilím a následném vyhodnocení odbornými pracovníky. Metoda pomáhá při identifikaci domácího násilí a při rozhodování o vykázání násilné osoby ze společné domácnosti (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008). V našem státě platí princip ochrany oběti v jejím přirozeném prostředí, tedy ve společné domácnosti. Podle zákona č. 135/2006 Sb platného od 1. 1. 2007 je vykázání stanoveno tak, že *„pokud lze na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že se osoba dopustí nebezpečného útoku proti životu, zdraví nebo svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti, je policista oprávněn vykázat tuto osobu z bytu či domu společně obývaného s útokem ohroženým jedincem, jakož i z bezprostředního okolí společného obydlí.“* Tím je oběti poskytnut dostatečný čas na rozmyšlenou a vyhodnocení dalších postupů (Ševčík, Špatenková, 2011, s. 133). Vykázání násilné osoby ze společné domácnosti je stanoveno na dobu deseti dnů. Během této doby může osoba ohrožená podat u soudu návrh na vydání předběžného opatření. To spočívá v poskytnutí oběti delší lhůty k promyšlení dalších úkonů řešení situace, například podání žádosti o rozvod a svěření dětí do péče (Gabrielová, 2016).

Šance, že si oběti domácího násilí sami vyřeší situaci doma je téměř nulová. V každém případě potřebují pomoc, ať už materiální spočívající v zajištění bydlení a financí, tak psychickou v podobě poradenství nebo zvyšování sebedůvěry. Nezbytná je i právní pomoc

při řešení záležitostí ohledně majetku nebo svěřeni dětí do péče (Ševčík, Špatenková, 2011). Při práci s osobami ohroženými domácím násilím je nutné, aby všechny instituce napomáhající v této oblasti sjednotily přístup k danému problému a spojily síly především ve vytváření bezpečnostního plánu pro oběť (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008). Neméně důležitá je u pracovníků pomáhajících profesí velká míra pochopení a empatie. Je nezbytný také jejich respekt k rozhodnutí obětí v následném postupu, i v případě, že by se oběť rozhodla zůstat v násilném vztahu, pracovníci mají povinnost toto rozhodnutí respektovat a nesnažit se oběť přesvědčit jinak (Ševčík, Špatenková, 2011).

Mezi hlavní formy pomoci obětem domácího násilí patří krizová intervence. Ta spočívá v ochraně oběti před bezprostředním ohrožením. V případech domácího násilí se krizová intervence vztahuje i na zjišťování dostupné pomoci v podobě azylových domů, krizových center, poraden, s cílem vytvořit individuální bezpečnostní plán vycházející z aktuální situace oběti. Práce s oběťmi může probíhat buď individuálně, nebo ve skupině. Individuální práce se zaměřuje na pomoc s vyrovnáváním jedince s důsledky prožitých traumatických zážitků. Skupinová práce pomáhá oběti v sociální oblasti. Oběť může v rámci skupiny mluvit o svých problémech, myšlenkách a pocitech, což pomáhá odbourávat pocity studu a strachu. V rámci skupinové práce se oběť setkává s dalšími oběťmi domácího násilí, což jí pomáhá si uvědomit, že v tom není sama. Velice diskutovanou metodou pomoci bývají ve spojitosti s domácím násilím párové terapie, které pracují s oběťmi a pachateli zároveň. Je to především z důvodu strachu oběti před násilným partnerem o problému mluvit, což značně ztěžuje schopnost pracovníka identifikovat problém správně a tím pádem nebude vhodně stanoven způsob řešení. Párová terapie tedy není vhodná v případech, kdy se oběť partnera bojí, nebo když se násilný partner nechce změnit (Marvánová-Vargová, Pokorná, Toufarová, 2008).

V České republice je na pomoc obětem domácího násilí zřízena síť poraden, azylových domů a dalších sociálních služeb. Mezi hlavní instituce zabývající se pomocí obětem domácího násilí patří již zmíněné sdružení ROSA poskytující telefonickou krizovou pomoc a odborné sociální poradenství. Pro ženy a jejich děti zajišťují ochranu v krizové situaci v podobě azylového domu a snaží se klientkám pomoci vyrovnat se se zažitým násilím a s navracením do normálního života (<http://rosa-os.cz/nase-sluzby/azylovy-dum/>). Důležitá je i činnost Bílého kruhu bezpečí, která se orientuje na oběti trestných činů, včetně domácího násilí. V rámci instituce je poskytována pomoc odbornými pracovníky, především psychology, sociálními pracovníky a právníky. Pomoc je poskytována i nonstop telefonickou linkou DONA (<http://www.domacinasili.cz/mista-pomoci/kde-hledat-pomoc-adresar/>).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 Výzkum

4.1 Výzkumný problém

Problém partnerského násilí je závažným tématem, doprovázejícím lidstvo již od nepaměti. I přes to, že se mu věnuje v posledních letech zvýšená pozornost, povědomí veřejnosti o této problematice stále zaostává. V praktické části budu porovnávat dvě skupiny lidí za účelem zjištění jejich orientace v dané problematice. Jednu skupinu budou tvořit dospělí muži a druhou dospělé ženy.

4.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo zjistit míru informovanosti a osobní zkušenosti mužů a žen v oblasti partnerského násilí a srovnat ji. K tomu byla využita metoda ankety obsahující sedm otázek. Pomocí výzkumných otázek jsme se pokusili zjistit, zda se v odpovědích obou pohlaví budou vyskytovat velké rozdíly, nebo budou odpovědi zhruba stejné.

4.3 Výzkumné otázky

VO1: *Setkaly se ženy s partnerským násilím častěji než muži?*

VO2: *Shledává více žen než mužů za častější oběť partnerského násilí ženu?*

VO3: *Považují ženy častěji zamezování v sociálních kontaktech za formu partnerského násilí, než muži?*

VO4: *Pokládají ženy zamezování ve financích za partnerské násilí častěji, než muži?*

VO5: *Domnívají se ženy častěji, že agresor zaútočí na gravidní ženu, než muži?*

VO6: *Myslí si ženy častěji než muži, že partnerské násilí může samo přestat?*

VO7: *Předpokládá více žen než mužů, že oběť zvládne vyřešit situaci sama?*

VO8H: *Je informovanost o problematice partnerského násilí vyšší u žen než u mužů?*

4.4 Metoda výzkumu

Pojem výzkumná metoda označuje rozumové operace nebo postupy, které vedou k získávání informací. Hlavním znakem výzkumné metody je umožnění získávat objektivní, tedy nezkreslené informace. Kromě objektivity zahrnuje i další vlastnosti, a to validitu a reliabilitu. Validita spočívá v platnosti měření, tedy že metoda zjišťuje to, co zjišťovat má. Reliabilita vyjadřuje přesnost a spolehlivost měření, tedy v případě opakování měření se nám dostávají stejná nebo alespoň co nejvíc podobná data (Gavora, 2008).

Pro naše zkoumání jsme vybrali metodu kvantitativního výzkumu, vycházející z ověřování teorií pro dosažení co největší platnosti. Za tímto účelem byla použita anketa, která je kombinací dotazování a pozorování.

Anketa je nástrojem hojně využívaným v rámci dotazování. To spočívá v kladení předem připravených otázek respondentovi. Otázky mohou mít podobu otevřených, uzavřených nebo polouzavřených otázek. U otevřených se respondentovi nepředkládají hotové odpovědi, tudíž mu je ponechána volnost ve formulaci jeho odpovědi. Nevýhodou je poměrně časová náročnost a obtížnost odpovídání na tyto otázky. Pro výzkumníka jsou tyto otázky taktéž náročnější na zpracování. Nejvíce se užívají uzavřené otázky, které respondentovi nabízejí hotové odpovědi a respondent mezi nimi vybírá jednu nebo více. Pro respondenty je jednodušší a rychlejší na tyto otázky odpovědět. Polouzavřené otázky nabízejí alternativní odpověď, ale následně se dožadují zdůvodnění respondentovi volby odpovědi. Základem úspěchu dotazování je jasná a přesná formulace otázek tak, aby všichni respondenti bez rozdílu rozuměli všem otázkám. Měli bychom se při formulaci vyhýbat dvojsmyslům nebo odborným výrazům, které by mohly ztěžovat porozumění otázce. Dotazování může probíhat buď formou písemnou s využitím dotazníku, nebo mluvenou prostřednictvím interview (Eger, Egerová, 2014).

Interview spočívá v přímé verbální komunikaci výzkumníka s dotazovaným. Interview má oproti jiným metodám velkou výhodu, a to především v navázání osobního kontaktu, který umožňuje výzkumníkovi sledovat reakce respondenta na jednotlivé otázky. Úspěch celého interview spočívá ve schopnosti výzkumníka navázat s respondentem kladný vztah (Chráška, 2007). Toho můžeme dosáhnout představením se a sdělením účelu interview. V případě, že se výzkumníkovi nepodaří navázat s dotazováním přátelský vztah, je tu velké riziko zkreslení dat nebo respondentovo odmítnutí celého rozhovoru (Eger, Egerová, 2014).

Dle připravenosti rozlišujeme strukturované a nestrukturované interview. V případě strukturovaného interview výzkumník postupuje podle předem stanovených otázek. Lze

připodobnit k dotazníku s rozdílem, že odpovědi zaznamenává výzkumník. Přírozeňji působí nestrukturované interview, což napomáhá k lepšímu navázání kontaktu mezi výzkumníkem a respondentem (Chráska, 2007). Interview se využívá v případech zjišťování důvěrných informací, je nutné si dát pozor na možné chyby ze strany výzkumníka, např. nedostatečné schopnosti naslouchat (Eger, Egerová, 2014).

Pozorování je jednou z nejstarších a nejdůležitějších metod vůbec. Představuje nenahraditelný způsob shromažďování dat. Spočívá ve zrakovém vnímání jevů, zejména chování osob, v takovém případě se jedná o extrospekci. Podstatný význam má i pozorování vlastního duševního života, tedy introspekce (Chráska, 2007).

Jelikož je pozorování náročné, je důležitý výcvik pozorovatele, aby byl schopný správně poznamenat jednotlivé pozorované jevy. Nevýhodou pozorování je také neschopnost pozorovatele postřehnout veškeré děje (Gavora, 2008). Pozorování také může být ovlivněno subjektivním vnímáním pozorovatele. Nejčastěji zmiňován bývá haló efekt, při němž se pozorovatel nechá unést určitou vlastností pozorovaného, a na základě níž pak hodnotí celého člověka. Na pozorování působí i nepodložené předsudky nebo tradice, na základě nichž pozorovatel hodnotí bez ověření jejich platnosti (Chráska, 2007).

V naší anketě jsme z důvodů snazšího a rychlejšího odpovídání respondentů zvolily uzavřené otázky. Respondenti tak vybírali až na jednu výjimku ANO nebo NE. Otázky v anketě následovaly v tomto pořadí:

- 1) *Setkal/a jste se někdy osobně s partnerským násilím?*
- 2) *Kdo je podle Vás ve většině případů partnerského násilí oběť?*
- 3) *Dá se podle Vás považovat za násilí mezi partnery i to, když jeden brání druhému v sociálních kontaktech?*
- 4) *Myslíte si, že zamezení druhému ve financích lze také považovat za formu násilí partnerského násilí?*
- 5) *Myslíte si, že agresor zaútočí na těhotnou partnerku?*
- 6) *Myslíte si, že partnerské násilí může samo o sobě přestat?*
- 7) *Myslíte si, že oběť je sama schopna situaci vyřešit?*

4.5 Výzkumný vzorek

V běžném životě ani v rámci výzkumu není možné postihnout všechny osoby, které chceme. Za tímto účelem vybíráme jen určité jedince, u kterých předpokládáme, že mají stejné vlastnosti jako všichni ostatní (Chráška, 2007).

Jedinci do našeho výzkumného vzorku byli vybráni na základě náhodného výběru. Tvoří jej dvě skupiny lidí o celkovém počtu 40 – 20 dospělých mužů a 20 dospělých žen. Jedinou podmínkou byla dospělost, tedy věk starší 18 let, a to z toho důvodu, že u mladších lidí se nepředpokládá zkušenost s partnerským násilím. Anketa probíhala zcela anonymně a to při cestování vlakem na trase Olomouc – Prostějov.

5 Výsledky výzkumu

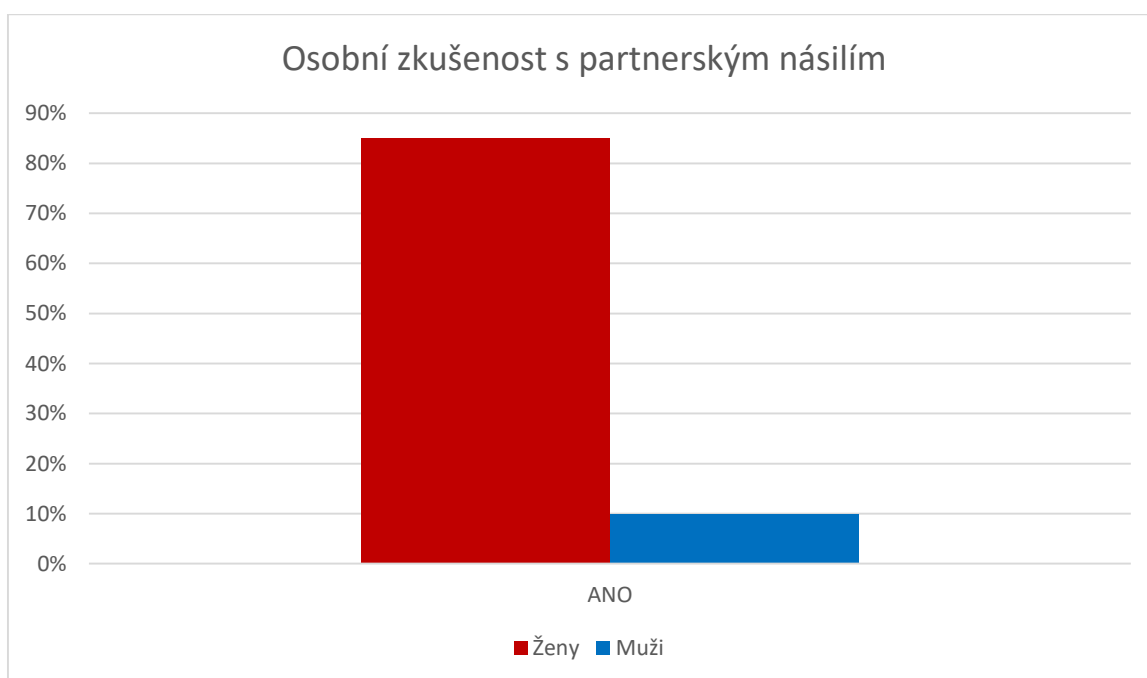
VO1: *Setkaly se ženy s partnerským násilím častěji než muži?*

Anketní otázka č. 1: *Setkal/a jste se někdy s partnerským násilím?*

	Ženy	Muži
ANO	17 (85%)	2 (10%)
NE	3 (15%)	18 (90%)

Tabulka č. 1 – Osobní zkušenost s partnerským násilím

Většina žen, konkrétně 85%, má osobní zkušenost s partnerským násilím. U mužů je tato zkušenost menší, celkově jen 10% dotazovaných mužů se osobně setkalo s partnerským násilím.

Graf č. 1 – Osobní zkušenost s partnerským násilím

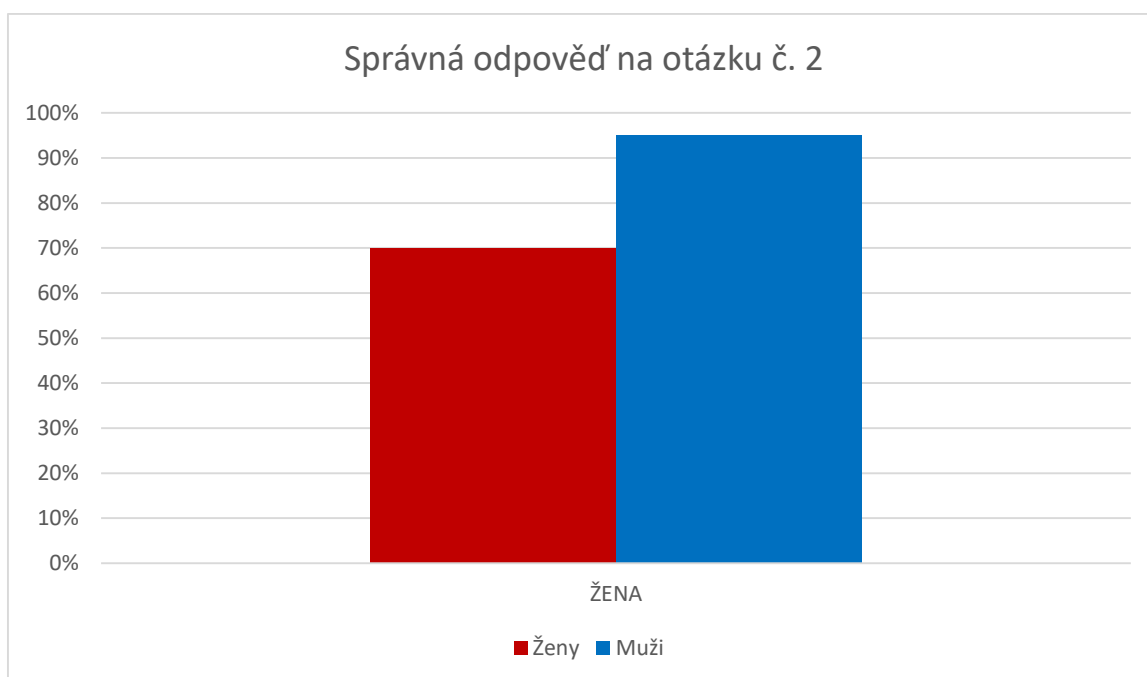
VO2: *Shledává více žen než mužů za častější oběť partnerského násilí ženu?*

Anketní otázka č. 2: *Kdo je podle Vás ve většině případu partnerského násilí obět'?*

	Ženy	Muži
ŽENA	14 (70%)	19 (95%)
MUŽ	6 (30%)	1 (5%)

Tabulka č. 2 – Oběť partnerského násilí

Za častější oběť partnerského násilí považuje 70% žen právě ženu. 30% žen připouští, že častější obětí může být muž. 95% mužů pokládá za oběť ženu.

Graf č. 2 – Správná odpověď na otázku č. 2

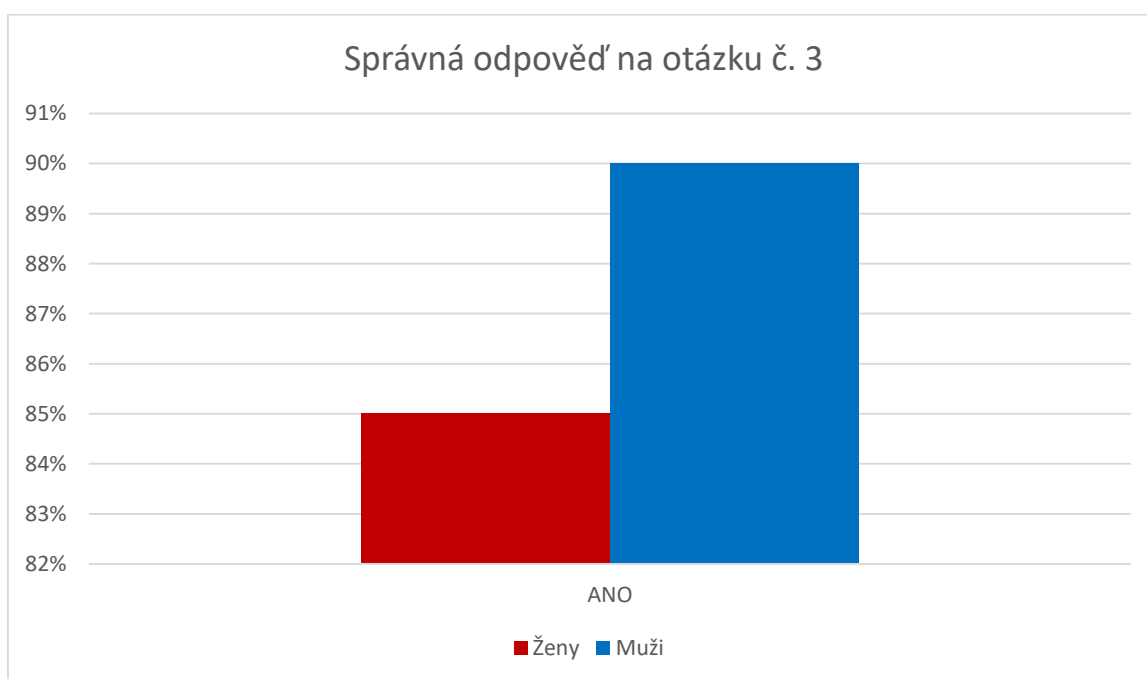
VO3: Považují ženy častěji zamezování v sociálních kontaktech za formu partnerského násilí, než muži?

Anketní otázka č. 3: Dá se podle Vás považovat za partnerské násilí i to, když jeden brání druhému v sociálních kontaktech?

	Ženy	Muži
ANO	17 (85%)	18 (90%)
NE	3 (15%)	2 (10%)

Tabulka č. 3 – Omezování v sociálních kontaktech

Omezování v sociálních kontaktech jako formu partnerského násilí chápe 85% žen. Muži jsou stejného názoru v 90%. Pouze 15% žen a 10% mužů si nemyslí, že omezování v sociálních kontaktech lze považovat za násilí mezi partnery.

Graf č. 3 – Správná odpověď na otázku č. 3

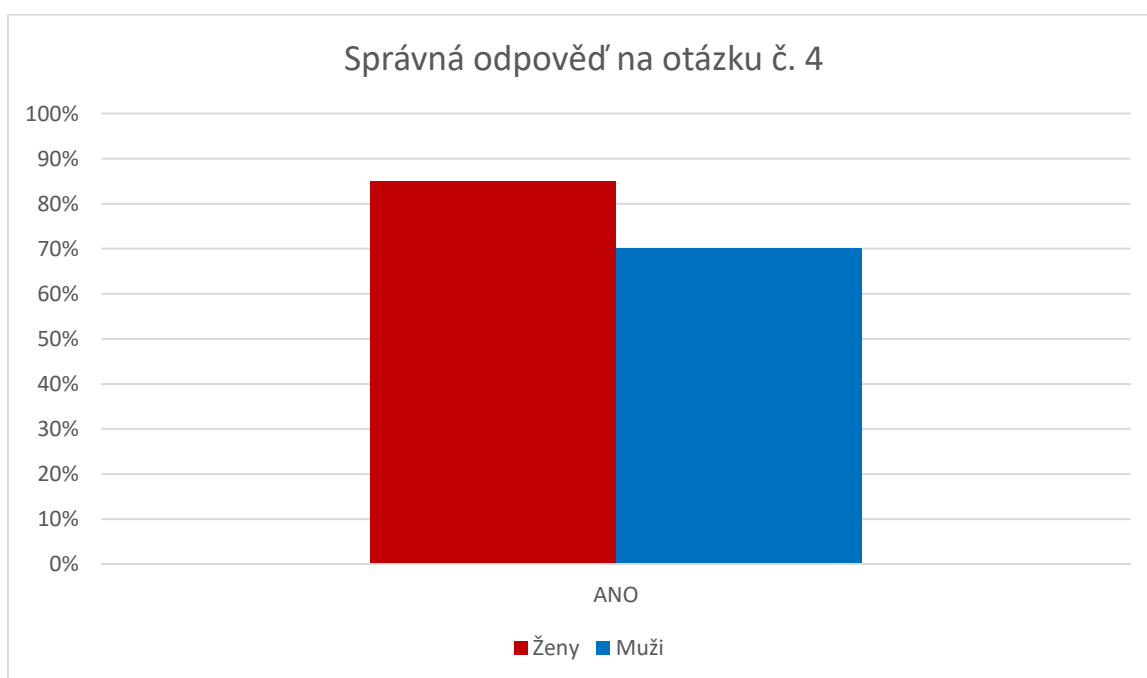
VO4: Pokládají ženy zamezování ve financích za partnerské násilí častěji, než muži?

Anketní otázka č. 4: Myslíte si, že zamezení druhému ve financích lze také považovat za formu násilí mezi partnery?

	Ženy	Muži
ANO	17 (85%)	14 (70%)
NE	3 (15%)	6 (30%)

Tabulka č. 4 – Omezování ve financích

Za násilí mezi partnery 85% žen a 70% mužů považuje zamezování druhému ve financích. 15% žen takové chování za násilí nepokládá, stejně jako 30% mužů.

Graf č. 4 – Správná odpověď na otázku č. 4

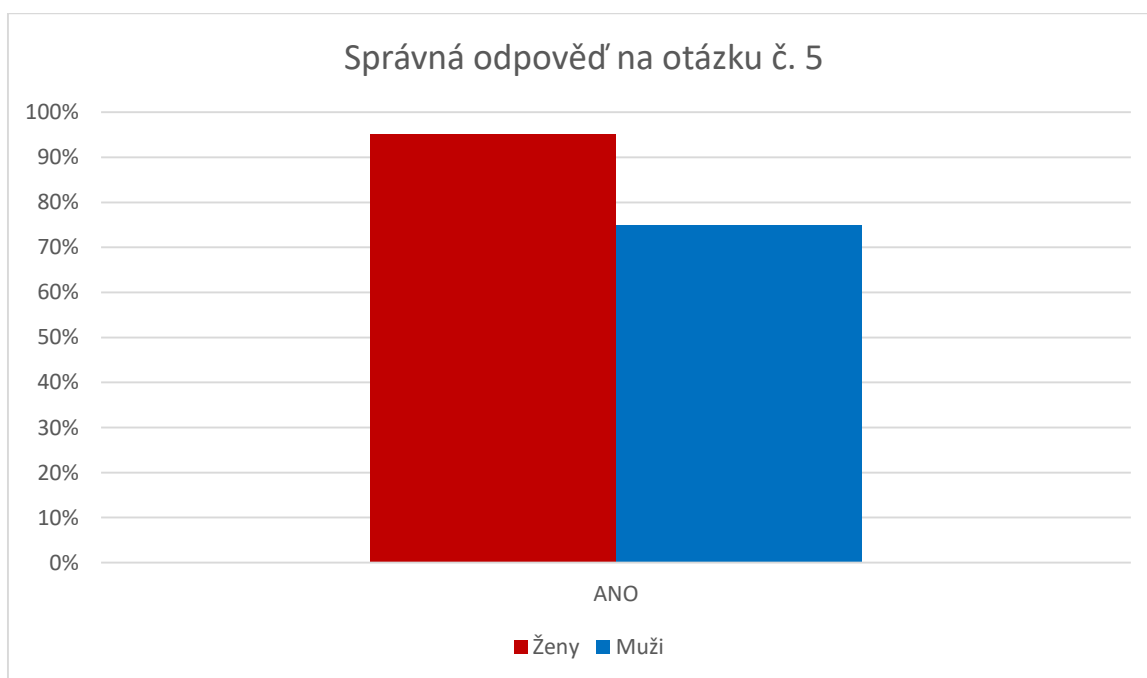
VO5: Domnívají se ženy častěji, že agresor zaútočí na gravidní ženu, než muži?

Anketní otázka č. 5: Myslíte si, že agresor zaútočí na těhotnou partnerku?

	Ženy	Muži
ANO	19 (95%)	15 (75%)
NE	1 (5%)	5 (25%)

Tabulka č. 5 – Útok na gravidní partnerku

Celých 95% žen se domnívá, že agresor může zaútočit na těhotnou partnerku, pouze 5% žen tuto situaci nepředpokládá. Mužů předpokládající útok na gravidní partnerku je méně než žen, přesně 75%.

Graf č. 5 – Správná odpověď na otázku č. 5

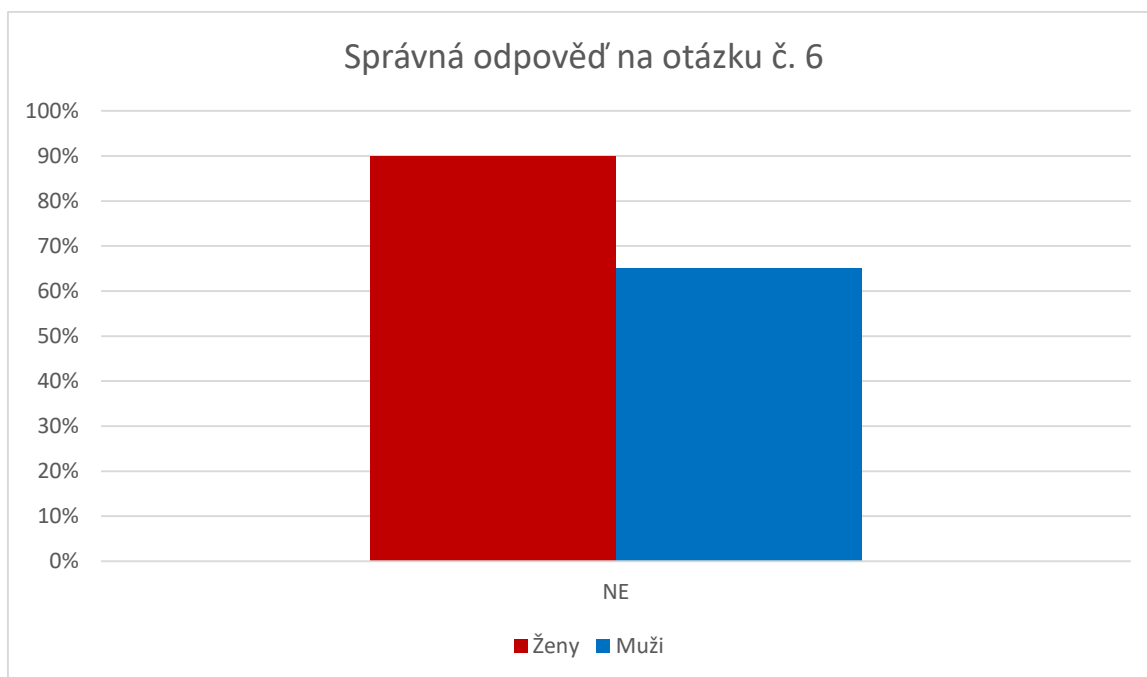
VO6: *Myslí si ženy častěji než muži, že partnerské násilí může samo přestat?*

Anketní otázka č. 6: *Myslíte si, že násilí mezi partnery může samo o sobě přestat?*

	Ženy	Muži
ANO	2 (10%)	7 (35%)
NE	18 (90%)	13 (65%)

Tabulka č. 6 – Ukončení násilí

Téměř všechny ženy si myslí, že partnerské násilí samo o sobě nepřestane, stejně jako 65% mužů.

Graf č. 6 – Správná odpověď na otázku č. 6

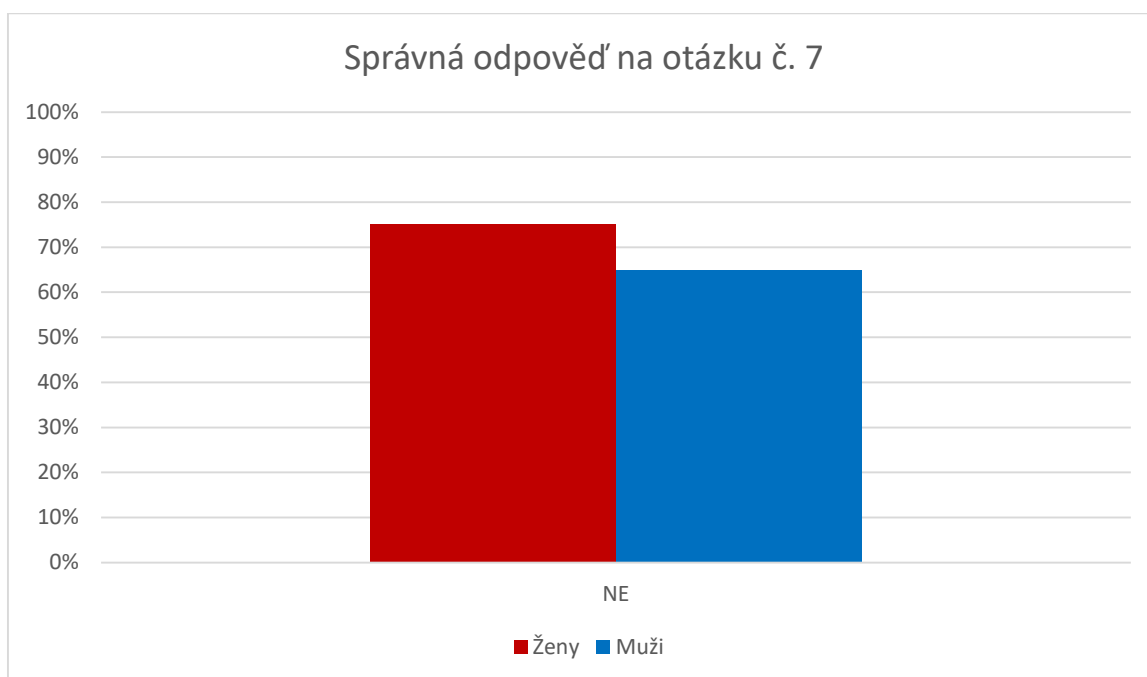
VO7: Předpokládá více žen než mužů, že oběť zvládne vyřešit situaci sama?

Anketní otázka č. 7: Myslíte si, že oběť je sama schopna situaci vyřešit?

	Ženy	Muži
ANO	5 (25%)	13 (65%)
NE	15 (75%)	7 (35%)

Tabulka č. 7 – Řešení situace

Odpovědi na tuto otázku se ženy a muži velice rozcházejí. 75% žen předpokládá, že oběť situaci partnerského násilí vyřešit sama nezvládne, naopak 65% mužů si myslí, že oběť si situaci řešit zvládne sama.

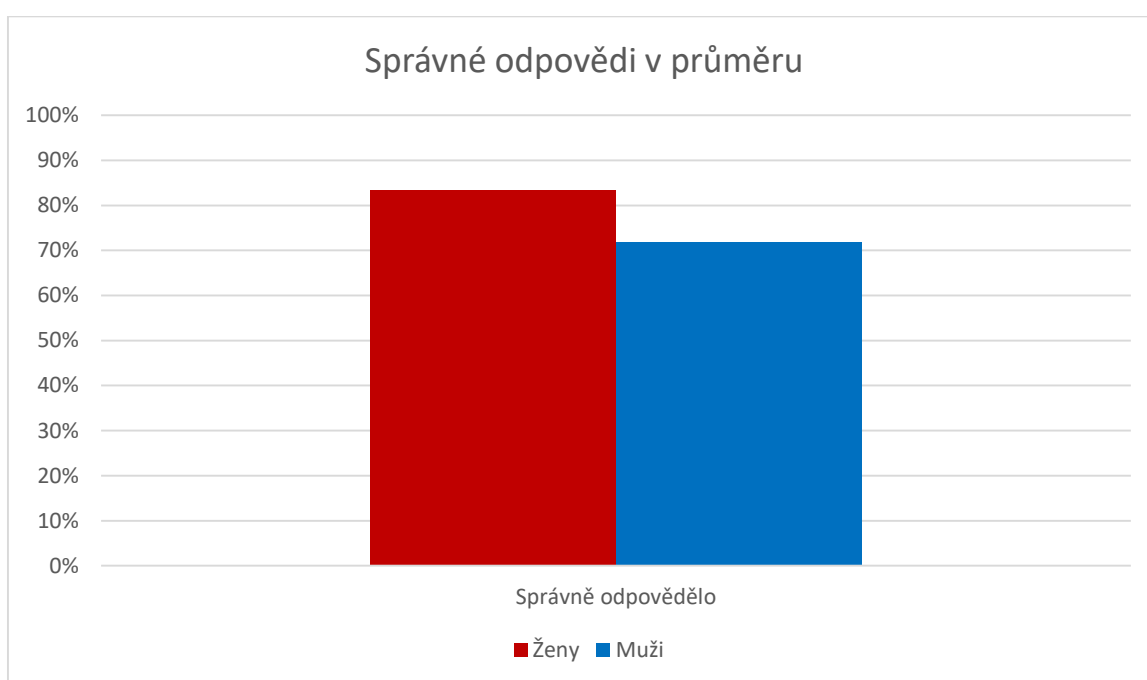
Graf č. 7 – Správná odpověď na otázku č. 7

VO8H: *Je informovanost o problematice partnerského násilí vyšší u žen než u mužů?*

	Ženy	Muži
Správně odpovědělo	16,7 (83,3%)	14,3 (71,7%)

Tabulka č. 8 – Správné odpovědi v průměru

V průměru odpovědělo správně na anketní otázky č. 2 – 7 celkem 16,7 žen, což je 83,3%. Mužů odpovědělo průměrně 14,3, procentuálně 71,7%. Z toho jasně vyplývá, že ženy jsou více informované v problematice partnerského násilí.

Graf č. 8 – Správné odpovědi v průměru

6 Diskuze

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit orientovanost mužů a žen v problematice partnerského násilí, především která z těchto dvou skupin má větší povědomí o daném problému. Velkou výhodou našeho anketního šetření spatřuji v jeho realizaci v průběhu cesty vlakem, jelikož respondenti díky dostatku času byli více ochotni odpovídat na otázky, a někteří se o dané problematice více rozpovídali, což ukazuje zájem lidí o danou oblast. U mnohých jsem pocítovala dokonce vděčnost za jisté zpestření jejich cesty. Anketnímu šetření na ulici jsem se úmyslně chtěla vyhnout, jelikož jsem měla strach z neochoty respondentů odpovídat na otázky. Jelikož je pro úspěšnost ankety nezbytně nutné navázání bližšího vztahu s respondenty, což by se nám na ulici dařilo jen stěží, anketní šetření ve vlaku se ukázalo jako dobrá volba.

Výsledky samotné ankety byly docela překvapující. Zrovna v první výzkumné otázce **Setkaly se ženy s partnerským násilím častěji než muži?** se zkušenosti s partnerským násilím žen a mužů velice rozcházely. Více jak tři čtvrtiny dotazovaných žen se osobně setkaly s partnerským násilím, což považujeme za velice znepokojující výsledek. U mužů byla osobní zkušenost mnohem menší, jen minimum mužů potvrdilo osobní setkání s partnerským násilím. Což vede k zamyšlení, jak si vysvětlit takové rozdíly mezi zkušenostmi obou pohlaví. Může to být zapříčiněno faktem, že muži nebývají tolik vnímaví jako ženy, proto si partnerského násilí ve svém okolí nemusí všimnout. **Ženy tedy mají větší zkušenost s partnerským násilím.**

Druhá výzkumná otázka **Shledává více žen než mužů za častější oběť partnerského násilí ženu?** se nám dle výsledků nepotvrdila. Všichni muži, až na jednoho, označili jako častější oběť ženu. Je pravdou, že muži neradi přiznávají, že by se mohli sami stát obětí partnerského násilí, proto jednoznačně označili za oběť ženu. Více jak čtvrtina považuje za častější oběť muže. **Ženu za častější oběť tedy neshledává více žen než mužů.**

Dle odpovědí se nám třetí výzkumná otázka **Považují ženy častěji zamezování v sociálních kontaktech za formu partnerského násilí, než muži?** potvrdila, i když ženy se s muži téměř shodovaly. Obě pohlaví ve většině případů jednoznačně považují zamezování v sociálních kontaktech za partnerské násilí, tudíž lze konstatovat, že ohledně dané otázky mají muži a ženy stejné povědomí. **I přes to ženy shledávají zamezování v sociálních kontaktech jako partnerské násilí o něco častěji než muži.**

Další výzkumnou otázku **Pokládají ženy zamezování ve financích za partnerské násilí častěji, než muži?** zaměřenou opět na formy partnerského násilí lze dle výsledků ankety

potvrdit. Více žen než mužů se domnívá, že zamezování ve financích lze považovat za násilí. V tomto případě se nám tedy náš předpoklad ohledně větší informovanosti žen potvrdil. **Ženy tedy pokládají zamezování ve financích za partnerské násilí častěji než muži.**

Jednoznačně lze prokázat dle anketních výsledků větší povědomí žen ohledně situace násilného napadení těhotné ženy partnerem, takže i další výzkumná otázka **Domnívají se ženy častěji, že agresor zaútočí na gravidní ženu, než muži?** se nám potvrzuje. Téměř všechny ženy si myslí, že násilný partner napadne i těhotnou partnerku, čímž nás ujistily v našem předpokladu. Mužů připouštějící tuto situaci bylo o něco méně. **Takže ženy připouštějí útok na těhotnou partnerku častěji než muži.**

S jistotou můžeme tvrdit, že ženy mají větší přehled i ohledně ukončení partnerského násilí. Ve skoro všech odpovědích se ženy shodují, že násilí samo o sobě přestat nemůže. Mužů stejného názoru je nadpoloviční většina, čímž se nám potvrzuje i výzkumná otázka **Myslí si ženy častěji než muži, že partnerské násilí může samo přestat?. Ženy tedy předpokládají častěji než muži, že násilí samo přestane.**

Zajímavé výsledky nám přinesla poslední anketní otázka zaměřená na řešení situace partnerského násilí. Názory mužů a žen na to, zda si je oběť schopna situaci sama vyřešit, se naprosto rozcházejí. Více jak polovina žen předpokládá, že oběť není schopna situaci vyřešit, naopak více jak polovina mužů tvrdí, že oběť situaci vyřešit schopna je. Potvrzuje se nám tím i výzkumná otázka **Předpokládá více žen než mužů, že oběť zvládne vyřešit situaci sama?**, takže **více žen než mužů si myslí, že násilí je oběť schopna sama vyřešit.** Opět nám tyto výsledky vyvolávají otázku, jak je možné, že se obě pohlaví v názorech na tuto otázku tolik rozcházejí. Může to souviset s tendencí mužů podceňovat tuto problematiku. Ženy si ve většině případů uvědomují vážnost partnerského násilí, což může být následkem vyšší míry osobních zkušeností žen s danou problematikou.

Při srovnání všech výsledků se nám potvrzuje i hlavní výzkumná otázka **Je informovanost o problematice partnerského násilí vyšší u žen než u mužů?.** Lze tedy konstatovat, že **ve většině anketních otázek se prokázalo větší povědomí žen v dané problematice.** Nedá se říct, že by se muži vůbec neorientovali, ale určitě by se vyplatilo kampaně v rámci preventivních opatření v oblasti partnerského/domácího násilí zacílit na zvyšování informovanosti mužů. Organizace ROSA v roce 2010 uspořádala informační kampaň *Přijďte včas* založenou na televizních spotech v rámci České televize poskytující informace především pro oběti domácího násilí. Za účelem zvýšení informovanosti mužů by

bylo vhodné zaměřit tyto spoty právě na muže tak, aby si uvědomili, že se tato problematika může týkat i jich. Efektivní by bylo tyto spoty zařadit i do hlavního rádiového vysílání, jelikož většina mužů poslouchá rádio při řízení vozidel.

Jako další způsob zvýšení informovanosti mužů by se mohly osvědčit i policejní prezentace o problematice domácího násilí při různých sportovních a kulturních akcích, které nejen muži navštěvují. Mužskou pozornost by také mohly přitáhnout mediální kampaně s veřejně známými osobnostmi, např. herci nebo politiky. Výhodou těchto kampaní je oslovení široké veřejnosti, nejenom tedy mužů.

ZÁVĚR

Slibovali si lásku ve zdraví i v nemoci, v časech dobrých i zlých... I přes tyto sliby dochází snad každý den po celém světě k násilí mezi partnery. O to víc je násilí pro oběť zraňující, jelikož přichází ze strany nejbližšího člověka a o to horší jsou pak následky násilí na oběti. Proto je nutné neustále zdůrazňovat závažnost této problematiky a její dopady nejen na oběť, ale i ostatní osoby, jichž se násilí dotýká, především tedy dětí, které jsou násilím poznamenané na celý život.

V teoretické práci jsme se zaměřili na problematiku domácího a partnerského násilí a všechna jejich specifika. V průběhu realizace práce bylo příjemné zjistit, nakolik je propracovaná pomoc obětem domácího násilí. Podstatná je i poměrně snadná dostupnost pomoci a informací nejen obětem, existuje nespočet internetových stránek a článků o dané problematice. Je nutné zmínit i neúnavnou práci neziskových organizací, které se zasloužily o velký pokrok v pomoci obětem a osvětě veřejnosti.

V rámci praktické části jsme provedli anketní šetření v rámci kvantitativního výzkumu zaměřeného na zjišťování míry informovanosti mužů a žen a jejich orientaci v dané problematice. Dle výsledků ankety vyplynulo, že ženy se v oblasti partnerského násilí orientují lépe než muži. Může to být zapříčiněno tím, že ženy mají s partnerským násilím častější zkušenost než muži. Na základě těchto výsledků jsme se pokusili navrhnout preventivní opatření, které by pomohly zvýšit míru informovanosti především u mužů.

Celkově je informovanost jak žen, tak mužů celkem dostačující, čemuž napomáhá i časté diskutování problematiky, a tím se dostává do povědomí široké veřejnosti. V tom je nutné pokračovat i nadále a zaměřit se i na povědomí dětí a dospívajících. Čím dříve přijmou „chování bez násilí“ za své, tím méně hrozí, že by se u nich toto chování mohlo rozvinout.

LITERATURA

- ATKINSON, Rita L. *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-717-8640-3.
- BURIÁNEK, Jiří, Simona PIKÁLKOVÁ a Zuzana PODANÁ. *Násilí na mužích: sonda do zákoutí partnerských vztahů*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014. ISBN 978-80-7308-545-2.
- BUSKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.
- ČERMÁK, Ivo. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1998. ISBN 80-902-6141-8.
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4722-078.
- DAŘÍLEK, Pavel. *Agrese a šikana u dětí a možnosti jejich zvládnutí*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3758-3.
- DUNOVSKÝ, Jiří. *Týrané, zneužívané a zanedbávané dítě*. Praha: Grada, 1995. ISBN 80-716-9192-5.
- EGER, Ludvík a Dana EGEROVÁ. *Základy metodologie výzkumu: pro studenty ekonomických oborů*. V Plzni: ZČU, 2014. ISBN 978-802-6104-186.
- GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 4., rozš. vyd. Bratislava: Vydavateľstvo UK, 2008. ISBN 978-802-2323-918.
- GEIST, Bohumil. *Psychologický slovník*. 2. vyd. Praha: Vodnář, 2000. ISBN 80-862-2607-7.
- GJURIČOVÁ, Šárka, Jana KOCOURKOVÁ a Jiří KOUTEK. *Podoby násilí v rodině*. Praha: Vyšehrad, 2000. ISBN 80-702-1416-3.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.
- CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4753-263.
- MARTÍNEK, Zdeněk. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. 2., aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5309-6.

PIKÁLKOVÁ, Simona, ed. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách - Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, c2004. ISBN 80-733-0054-0.

SILLAMY, Norbert. *Psychologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001. ISBN 80-244-0249-1.

ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-690-2.

VANÍČKOVÁ, Eva, Hana PROVAZNÍKOVÁ a Zuzana HADJ-MOUSSOVÁ. *Násilí v rodině: syndrom zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 1995. ISBN 80-855-2917-3.

VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-86131-76-4.

VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: proFem, 2008. ISBN 978-809-0362-673.

WALBY, Sylvia a Jonathan ALLEN. *Domácí násilí, sexuální napadení a pronásledování: výsledky britského průzkumu o kriminalitě*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-807-3380-885.

#ZaIstanbul: domácí násilí a vybraná témata z oblasti genderově podmíněného násilí. Praha: Český svaz žen, 2016. Na pomoc ženám. ISBN 978-80-87227-04-6.

Internetové zdroje:

Informační portál - Šance dětem [online]. [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: <http://www.sancedetem.cz/cs/index.shtml>

Prevence domácího násilí [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/>

PsychoLogOn - Když se dělá z vědy věda, nedělá se věda [online]. [cit. 2017-04-10]. Dostupné z: <http://www.psychologon.cz/>

ROSA nezisková organizace [online]. [cit. 2017-04-09]. Dostupné z: <http://rosa-os.cz/>

Spektrum zdraví: přírodní léčba, lunární kalendář [online]. [cit. 2017-04-12]. Dostupné z: <http://www.spektrumzdravi.cz/>

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

PTSP Posttraumatická stresová porucha

VO Výzkumná otázka

VOH Výzkumná otázka hlavní

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Osobní zkušenost s partnerským násilím

Tabulka č. 2 – Oběť partnerského násilí

Tabulka č. 3 – Omezování v sociálních kontaktech

Tabulka č. 4 – Omezování ve financích

Tabulka č. 5 – Útok na gravidní partnerku

Tabulka č. 6 – Ukončení násilí

Tabulka č. 7 – Řešení situace

Tabulka č. 8 – Správné odpovědi v průměru

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1 – Osobní zkušenost s partnerským násilím

Graf č. 2 – Správná odpověď na otázku č. 2

Graf č. 3 – Správná odpověď na otázku č. 3

Graf č. 4 – Správná odpověď na otázku č. 4

Graf č. 5 – Správná odpověď na otázku č. 5

Graf č. 6 – Správná odpověď na otázku č. 6

Graf č. 7 – Správná odpověď na otázku č. 7

Graf č. 8 – Správné odpovědi v průměru

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Jana Hofmanová
Katedra:	Katedra psychologie a patopsychologie
Vedoucí práce:	PhDr. Kamila Holásková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2017

Název práce:	Partner Abuse
Název v angličtině:	Partner Abuse
Anotace práce:	Moje bakalářská práce se zabývá partnerským násilím. V teoretické části je popsána teorie agresivity, domácí násilí a partnerské násilí. Praktická část se zabývá výzkumem zabývajícím se informovaností mužů a žen v oblasti partnerského násilí.
Klíčová slova:	Partnerské násilí, domácí násilí, agrese, rodina, oběť, pachatel
Anotace v angličtině:	My bachelors work deals with partner abuse. The theoretical part describes the theory of aggression, domestic violence and partner abuse. The practical part deals with research dealing with the awareness of men and women in partner abuse.
Klíčová slova v angličtině:	Partner abuse, domestic violence, aggression, family, victim, offender
Rozsah práce:	51
Jazyk práce:	čeština